



# SIIRTOLAISUUS MIGRATION

4/2009



## Siirtolaisuus – Migration 4/2009

36. vuosikerta / 36th year  
ISSN 0355-3779

### **Julkaisija / Publisher**

*Siirtolaisuusinstituutti*

*Migrationsinstitutet*

*The Institute of Migration*

Eerikinkatu 34, 20100 Turku, Finland

Puh. / tel. (0)2-2840 440

Fax (0)2-2333 460

email: kirsai@utu.fi

<http://www.migrationinstitute.fi>

*Pohjanmaan aluekeskus*

*Österbottens regioncenter*

*Regional Centre of Ostrobothnia*

Keikulinkuja 1, 61100 Peräseinäjoki, Finland

Puh. / tel. (0)44-2592447

email: siirtolaisuusinstituutti@netikka.fi

### **Päätoimittaja / Editor-in-Chief**

*Olavi Koivukangas*

### **Toimitussihteeri / Editorial Assistant**

*Kirsi Sainio*

### **Toimittajat / Editors**

*Krister Björklund, Elli Heikkilä*

### **Toimituskunta / Editorial Board**

*Siirtolaisuusinstituutin hallitus*

Administrative Board of the Institute of Migration

### **Taitto / Layout**

*Kirsi Sainio*

### **Tilaushinta 2009 / Subscriptions 2009**

4 numeroa / nummer / issues

15 €/vuosi/år/year

OP 571113-11117

VAMMALAN KIRJAPAINO OY

## Sisältö • Contents

- *Olavi Koivukangas*  
**Kiitoksen aika**
- *Eine Pakarinen & Aine Pehkonen*  
**Monikulttuurisuuden haasteita maahanmuuttaja-asiakkuuksissa**
- *Anne Häkkinen*  
**Maahanmuuttajat ja terveydenhuolto: Kokemuksia terveystalveluiden toimivuudesta Etelä-Pohjanmaalla**
- *Malgorzata Grajewska*  
**Polish immigration to Finland – statistical survey**
- *Olavi Granö*  
**Käynti Omskin alueella Siperiassa kesällä 1992**
- *Elli Heikkilä*  
**Immigrants in the competitive and segmented labour markets**
- *Markku Mattila*  
**Aluepäällikön palsta**
- *Tellervo Lahti*  
**Toronton vuosikymmenet avarsivat maailmaa**
- **Siirtolaisuusmuseon kuulumisia**
- *Jenn Ashton Part 3/3*  
**Memoirs of Matti Hopia: 1948–1951**
- **Kirjat • Böcker • Books**

*Kansi: Siirtolaisuusinstituutin johtaja vaihtuu 1.1.2010. Olavi Koivukangas (oik.) luovuttaa instituutin avaimet uudelle johtajalle Ismo Söderlingille.*

*Kuva: Jouni Korkiasaari*

# Kiitoksen aika

Olavi Koivukangas



Yhteiskunnallisessa kehityksessä monet asiat syntyvät silloin, kun aika on siihen kypsä. Tästä on hyvä esimerkki Suomen itsenäistyminen v. 1918 ja Euroopan Unionin syntyminen toisen maailmansodan jälkeen. Tähän liittyy filosofia, että suuret asiat pitää tehdä silloin, kun ne ovat vielä pieniä.

Myös Siirtolaisuusinstituutin perustamiselle oli selvä ”tilaus” 1970-luvun alussa. Vuosina 1969–70 muutti lähes 100 000 nuorta ihmistä Ruotsin työmarkkinoille, ja tilapäisesti Suomen väkiluku laski. Valtiovalta joutui suurten haasteiden eteen, ja tarvittiin tutkimustietoa siirtolaisuudesta. Suomella tosin oli pitkät perinteet suurella Amerikan siirtolaisuudessa..

Olin noihin aikoihin, vuosina 1969–72, Australiassa tekemässä väitöskirjaa skandinaavisesta siirtolaisuudesta tälle mantereelle. Opintojen loppuvaiheessa Australian National Universityn väestötieteen laitoksessa Canberrassa minulle syntyi ajatus, että ehkä me Suomessakin tarvitsisimme siirtolaisuuden tutkimuskeskuksen.

Kun elokuussa 1972 palasin Suomeen, totesin että tarmokas professori Vilho Niitemaa oli Turun Yliopiston historian laitoksella suunnittelemassa jonkinlaista tutkimuskeskusta yhteistyössä mm. Suomi-Seuran kanssa. Vilho Niitemaan tavoitteena oli ennen kaikkea siirtolaisuustutkimusten julkaiseminen, tärkeimpänä päämääränä laaja Suomen siirtolaisuuden historia.

Tavoitteenamme oli valtakunnallinen hanke, joten otimme yhteyttä muihin Suomen yliopistoihin ja totesimme myös niissä suoritettavan siirtolaisuuteen liittyvää tutkimusta. Kun lisäksi valtiovallan taholla eri ministeriöissä, varsinkin työvoimaministeriössä, todettiin tiedontarvetta siirtolaisuudesta ja sen syistä ja kun vielä opetusministeriö suhtautui asiaan myönteisesti lupaamalla hankkeelle rahoitusta, voitiin Siirtolaisuusinstituutista perustaa maaliskuussa 1974 ja toiminta alkoi elokuussa 1974 Turun yliopiston yleisen historian laitoksen suojissa. Sen jälkeen instituut-

ti on vaihtanut useasti toimitilaa Turun kaupungin myönteisellä tuella ja on saanut nyt erinomaiset toimitilat os. Eerikinkatu 34.

Ensimmäiset kiitokseni osoitan opetusministeriölle ja Turun kaupungille taloudellisesta tuesta. Tähän kiitokseen sisältyy myös Seinäjoen kaupunki, johon v. 2005 yhdistyi Peräseinäjoen kunta. Instituutin Pohjanmaan aluekeskus aloitti toimintansa v. 1994 Peräseinäjoen kunnan tuella.

Toiseksi lausun kiitokset Siirtolaisuusinstituutin valtuuskunnalle ja hallitukselle hyvästä yhteistyöstä kuluneina vuosikymmeninä. Säätiön hallinto saattaa näyttää raskaalta, mutta olen sen kokenut suurena hyötynä siten että valtuuskunnan ja hallituksen kautta instituutin taustajärjestöjen näkemykset ja hyvät ehdotukset on voitu hyödyntää instituutin toiminnassa.

Kolmanneksi kiitän instituutin ansioitunutta ja pätevää henkilökuntaa hyvästä yhteistyöstä. Olemme vuosien kuluessa muotoutuneet tehokkaaksi ja yhteistyökykyiseksi joukkueeksi, jossa jokainen tietää paikkansa ja tehtävänsä kun tarkoituksena on saada ”pallo maaliin”. Teot, [www.migrationinstitute.fi](http://www.migrationinstitute.fi), puhuvat puolestaan. Erityisen tärkeänä työvälineenä instituutille pidän Siirtolaisuus-Migration –lehteämme, jonka päätoimittajana olen saanut olla alusta lähtien. Vaalikaa ja kehittäkää sitä vastaamaan uuden ajan haasteita.

Kiitän myös yhteistyökumppaneitamme sekä Suomessa että eri puolilla maailmaa. Ilman yhteistyötä teidän kanssanne Siirtolaisuusinstituutti ei olisi tänä päivänä kansallisesti ja kansainvälisesti arvostettu dokumentaatio- ja tutkimuslaitos.

Lopuksi toivotan parhainta menestystä mielenkiintoisessa tehtävässä seuraajalleni Ismo Söderlingille, joka on vanha instituuttilainen, sillä kehitysvuosinaan hän toimi yhdeksän vuotta laitoksen ensimmäisenä tutkusihteerinä.

Kiitän kaikkia vuosikymmenien varrella tapaamia ihania ihmisiä sekä Suomessa että ympäri maailmaa

elinikäisestä ystävyydestämme. Mielelläni tapaan teitä myös jatkossakin. Elämä on matka itsessä ja toisten kanssa.

Ja eläkepäivinäkin olen Siirtolaisuusinstituutin taustavoimana erityisalueina Australia ja Uusi-Seelanti sekä Seinäjoelle vähitellen nousevalle Suomen Siirtolaisuuden Museolle.

## TIME TO SAY THANK YOU

In the beginning of the 1970's emigration from Finland to Sweden peaked to a point when the population decreased. The government faced big challenges and research information on migration was needed as policy basis.

In those days I was writing my dissertation on Scandinavian immigration to Australia at the Australian National University. There I realized that Finland needed a research center concentrating on migration issues. In Turku, professor Vilho Nitemaa had the same idea, and after returning to Finland in 1972, we joined forces in this project. We succeeded in engaging all Finnish universities and some ministries, especially the Ministry of Labour, and thus the Institute of Migration was founded in 1974. The institute quickly outgrew the cramped quarters at the University of Turku, and is now located in a spacious representative house at Eerikinkatu 34.

My first thank you goes to the Ministry of education and the city of Turku for economic support. I also wish to extend it to the city of Seinäjoki, where the regional center of the institute was established in 1994.

Secondly, I thank the council and the administrative board of the Institute of Migration for good cooperation during the past decades. My third thank you I direct to the staff at the Institute. We have become an effective and cooperative team, good at reaching our goals. Our periodical "Siirtolaisuus-Migration", of which I have been the editor in chief, has been an important tool in spreading research results and information. Nurture and develop it to face future challenges.

I also wish to thank our partners in Finland and around the world. Without your cooperation the Institute of Migration would not be a nationally and internationally respected research and documentation institution.

Finally I wish my successor Ismo Söderling the best success. He knows the Institute well, since he was our first research secretary and served the Institute for nine years.

I thank all the wonderful people I have met during the past decades, in Finland and abroad for our lifetime friendship. I want to meet you also in the future. During my pension days I will continue my work on migration, and participate in developing the Finnish Emigrant Museum in Seinäjoki.

SIIRTOLAISUUS MIGRATION	
1-1974	Vast.toim. Olavi Koivukangas Siirtolaisuusinstituutti Migrationsinstitutet Turun yliopisto 20500 Turku 50 puh. 921-17536
SISÄLLYS	
	sivu
SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN ORGANISAATIO	1
SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN TOIMINTAA ALOITETTAESSA	3
BUKARESTIN VÄESTÖKONFERENSSIN SIIRTOLAISUUTTA KOSKEVAT PERIAATTEET JA TAVOITTEET	6
NYKYPÄIVÄN EUROOPPALAISET MUUTTOVIRRAT	10
Altti Majava: SIIRTOLAISUUS - VÄLIVAIHE VAI VÄLTÄMÄTÖMYYS	11
SIIRTOLAISUUS VÄESTÖPOLIITTISILLA PÄIVILLÄ	13
Markku Tapio: ULKOMAALAISET SUOMESSA	20
Tapani Tuomiharju: PAKOLAISTEN VASTAANOTTAMINEN CHILESTÄ JA HEIDÄN SIJOITTAMISENSA SUOMEEN	23
Ilkka Pärssinen: ARGENTIINAN JA PARAGUAYN SUOMALAISSIIRTOKUNNAT	27

Kuva ensimmäisestä Siirtolaisuus-Migration lehdestä ja tässä ote siinä olleesta Koivukankaan kirjoittamasta pääkirjoituksesta:

*"Siirtolaisuusinstituutti lähtee liikkeelle kokeilunomaisesti. Tehtäväkenttä on rajaton. Tärkeintä on, että Siirtolaisuusinstituutista muodostuisi joustava ja elämänläheinen nykyistä yhteiskuntaa ja sen kehitysnäkymiä parhaalla mahdollisella tavalla palveleva laitos."*

# Monikulttuurisuuden haasteita maahanmuuttaja-asiakkuuksissa



Eine Pakarinen & Aini Pehkonen

Tämä artikkeli käsittelee työvoimahallinnon ja aikuiskoulutuksen työntekijöiden kokemia ohjauksellisia haasteita maahanmuuttaja-asiakkuuksissa. Työtä hakevalle maahanmuuttajalle työvoimatoimistojen tarjoamat palvelut ovat keskeinen yhteiskunnan peruspalvelu. Hyvinvointipalvelujärjestelmän osa-alueista työvoimahallinnon lisäksi aikuiskoulutuksen työntekijät ovat maahanmuuttajien osaamisen tunnistamisessa merkittäviä henkilöitä. Keskeiset kysymykset tässä artikkelissa ovat: miten maahanmuuttajataustaisen henkilön osaaminen tunnistetaan sekä lisäksi, mitä kehittämistarpeita maahanmuuttajien osaamisen tunnistamisessa on paikannettavissa työvoimahallinnossa ja aikuiskoulutuksessa.

## Monikulttuurinen ja dialoginen vuorovaikutus

Työhallinnossa laki- ja asetukset eivät määrittele maahanmuuttajille annettavaa ohjausta erikseen, vaan sen ajatellaan noudattelevan samoja sisältöjä ja käytäntöjä kuin muukin neuvonta- ja ohjaustyö. Maahanmuuttajakoulutus on sisällöltään ohjauksellista. Alkuvaiheen kielikoulutus on yhteiskuntaan sosiaalistavaa ja

*Eine Pakarinen, YTM, tutkija, Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos, Kuopion yliopisto. Eine Pakarinen on tutkijana ISOK-hankkeessa – Itäsuomalaisen osaamisen kehittäminen –, jota hallinnoi Savon koulutus kuntayhtymä. Kuopion yliopisto on hankkeessa partnerina. Hankkeen rahoittajina ovat ESR ja Itä-Suomen Lääninhallitus. Eine Pakarinen tekee sosiaalityön oppiaineeseen Kuopion yliopistoon väitöskirjaa maahanmuuttajien ohjauksen tematiikasta. Aini Pehkonen, VTT, erikoistutkija, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos, Kuopion yliopisto, Aini Pehkonen on ISOK-hankkeen tutkimustoiminnan vastuullinen johtaja.*

myöhemmät ammatillisesti suuntautuneet koulutukset ammattiin ja työelämään sosiaalistavaa toimintaa. (Maahanmuuttajien palvelujen kehittäminen työvoimatoimistossa 2003.) Ohjauksessa käytetyt menetelmät luokitellaan suoriin ja epäsuoriin. Suorissa menetelmissä, kuten haastattelussa, neuvonnassa, ohjauskeskustelussa ja opetuskeskustelussa, ohjaaja on henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa ohjattavan kanssa. Epäsuorissa menetelmissä puolestaan ohjaaja on yhteydessä ohjattavaan koulutuksen, työnohjauksen, konsultaation tai erilaisten apuvälineiden kautta. (Nummenmaa 1994.)

Suomalaisen yhteiskunnan kulttuurinen monimuotoistuminen luo tarvetta kehittää kulttuurien välisiä toimintavalmiuksia julkisilla sektoreilla. Näiden valmiuksien kehittyminen vaatii uusien taitojen ja uuden tiedon omaksumista sekä muutoksia lakeihin, toimintaohjeisiin ja virkailijoiden työskentelytapoihin. (Hammar-Suutari 2005.) Maahanmuuttajien ohjaus on monikulttuurista ohjausta, jossa on vallalla kaksi pääsuuntausta: universaali suuntaus ja kulttuurispesifinen suuntaus. Tosin käsitteenä monikulttuurinen ohjaus on jo itsessään jännitteinen. Universaali lähestymistapa ei ota huomioon kulttuurista moninaisuutta vaan korostaa kaikille kulttuureille yhteisiä piirteitä, kun vastavasti kulttuurispesifisessä lähestymistavassa korostetaan kulttuurieroja. Toisin sanoen katse ei kohdistu eri etnisten ryhmien välisiin yhteneväisyyksiin. (Koivumäki et al. 2005.) Kulttuurispesifistä suuntausta on kritisoitu siitä, että sen perusteella voidaan tehdä haitallisia yleistyksiä jostakin etnisestä ryhmästä puutteellisen tiedon vuoksi tai oikeaa tietoa käytetään virheellisesti. Lisäksi ohjaajat ja muut ammattiauttajat eivät yksinkertaisesti pysty hankkimaan riittävän syvällistä ymmärrystä ja tietotaitoa kaikista kulttuuriryhmistä, joita he päivittäin työssään kohtaavat.

Suomessa maahanmuuttajien ja viranomaisten välistä yhteistyötä ovat tutkineet esim. Takalo 1994, Ja-

sinskaja-Lahti & Liebkind 1997, Pitkänen & Kouki 1999, Pitkänen & Atjonen (2002), Anis 2003, Hammar-Suutari (2006) sekä Pitkänen & Hacklin (2005). Satakunnan työvoima- ja elinkeinokeskuksessa on toteutettu vuosina 2004–2006 Monikulttuurisia tuulia työelämään -projekti, jossa yhtenä osatavoitteena oli kehittää uusi toimintamalli maahanmuuttajien ammatillisen osaamisen kartoittamiseksi. Kaakois-Suomessa on meneillään Manu -hanke, joka kehittää maahanmuuttajien ammatillista koulutusta sekä näyttötutkintojen tukimalleja, jotka auttavat maahanmuuttajia osoittamaan ammattitaitonsa. Kansainvälistä tutkimusta monikulttuurisesta vuorovaikutuksesta on esimerkiksi Jonas Stier (2004) tutkimus, jossa hän paikantaa sosiaalityöntekijöiden monikulttuurisessa vuorovaikutuksessa tarvittavia ammatillisia taitoja. Sue, Arredondo ja McDavis (1992) ovat tutkineet monikulttuurisen ohjauksen kompetensseja, ja Jonsen (1997) on puolestaan tutkinut maahanmuuttajien ja yleensä viranomaisten välistä vuorovaikutusta.

Peavyn (1999) tutkimus kohdistuu monikulttuuriseen ohjaukseen Pohjois-Amerikan vähemmistökulttuurien keskuudessa. Tutkimuksen mukaan alkuperäiskansojen on vaikea luottaa enemmistökulttuuria edustaviin ohjaajiin, koska ohjaajilta puuttuu herkkyyttä heitä koskevien asioiden suhteen. Peavyn (2006) mukaan sosiodynaaminen ihanne ohjauksessa on, että auttajan ja avunhakijan välille syntyisi yhteistyösuhte, joka perustuu erilaisuuden kunnioittamiseen. Avunhakijat nähdään luovina ja aktiivisia ihmisiä, joilla on potentiaalista kykyä löytää ratkaisuja ongelmiinsa. Peavyn (1999) mukaan konstruktivisessa ohjauksessa keskustelulla on erityinen dialoginen luonne. Ohjaajan tulisi Peavyn mukaan käyttää noin kolmekymmentä prosenttia ajasta puhumiseen ja loput kuuntelemiseen. Dialogissa kuunnellaan avoimin mielin, valppaana ja yrittäen minimoida omien oletusten ja ennakkoluulojen vaikutus viestin ymmärtämiseen. Dialoginen vuorovaikutus lähtee oletuksesta, että tieto rakentuu vuorovaikutuksessa, ja ihminen on oman elämänsä tapahtumiin aktiivisesti vaikuttava toimija. Dialogisen vuorovaikutuksen olemukseen kuuluu, että vuorovaikutuksen osapuolet ovat kiinnostuneita tutkimaan toistensa esittämiä näkökulmia. Lisäksi heillä on myös rohkeutta uusien ideoiden yhteiseen kehittelyyn. (Mönkkönen 2007.)

Aarnio & Enqvist (2002) määrittelevät dialogin siten, että se tarkoittaa ihmisten tasavertaiseen osallis-

tumiseen perustuvaa yhdessä ajattelemista ja perehtymistä johonkin asiaan tai toimintaan. Tässä artikkelisani ohjaus-käsitteellä tarkoitetaan työmenetelmää ja ammatillisen keskustelun (dialogin) muotoa, jonka tavoitteena on paikantaa maahanmuuttajien osaamista.

## Tutkimuskysymykset, aineisto ja analyysi-menetelmä

Tänä artikkelin tarkennetut tutkimuskysymykset ovat:

- 1) Miten maahanmuuttajien osaamista tunnustetaan?
- 2) Millaisia haasteita työvoimahallinnon ja aikuiskoulutuksen työntekijöillä on vuorovaikutuksessa maahanmuuttajien kanssa?

Empiirisen aineiston muodostaa Itä-Suomen alueella työskentelevien työvoimahallinnon (n=7) ja aikuiskoulutuksen työntekijöiden haastattelut (n=17). Haastattelut on tehnyt tutkija Eine Pakarinen, ja ne on toteutettu teemahaastatteluina syksyllä 2007. Haastatteluista oli kolme (3) parihaastatteluja ja ryhmähaastatteluja oli yksi (1). Ryhmähaastattelussa oli mukana kolme henkilöä. Haastatteluista kertyi rivivälillä yksi yhteensä 287 litteroitua sivua. Artikkelin esimerkkeinä olevat lainaukset ovat kaikki yksilöhaastatteluista.

Aineistossa on työvoimahallinnon edustajia seitsemän (7), ammattinimikkeeltään työvoimaneuvojia, työvoimaohjaajia tai erikoistyövoimaneuvojia. Aikuiskoulutuksen puolella haastatellut (n=17) olivat pääasiassa opettajia/kouluttajia, tosin mukana oli myös yksi tiimikoordinaattori ja palveluohjaaja. Haastatteluun osallistuneista työvoimahallinnon työntekijöistä kaikki olivat naisia, ja aikuiskoulutuksen työntekijöistä miehiä oli kolme. Tässä tutkimuksessa mukana olleet työvoimahallinnon työntekijät tekivät kaikki pelkästään maahanmuuttajatyötä. Myös haastatelluista aikuiskoulutuksen opettajista suurin osa opetti ainoastaan maahanmuuttajia. Haastatteluun osallistuneista työntekijöistä liki  $\frac{3}{4}$  (71 %) oli iältään yli 41-vuotiaita. Ikäluokat 36–40 vuotiaat ja 56–60 vuotiaat olivat määrällisesti suurimmat. Haastateltujen työntekijöiden työkokemus maahanmuuttajien kanssa tehtävästä työstä vaihteli muutamasta kuukaudesta kymmeneen vuosiin. Haastatelluista  $\frac{2}{3}$  (67 %) oli tehnyt työtä maahanmuuttajien kanssa yli kuusi vuotta tai enemmän.

Tutkimusaineisto on analysoitu sisällön analyysin keinoin. Tässä artikkelissa sisällön analyysiä on toteu-

tettu siten, että tehtyjen haastattelujen sisältöjä on verrattu teemoittain keskenään. Toisin sanoen aineistosta on etsitty yhdenmukaisuuksia ja eroavaisuuksia.

## Maahanmuuttajien ohjauksen lähtökohtia

Työvoimatoimistossa maahanmuuttajan ohjausprosessi alkaa kotoutumissuunnitelman laadinnalla, jos asiakas kuuluu kotouttamislain piiriin. Muutoin hänelle tehdään työnhakusuunnitelma. Kotouttamissuunnitelman yhtenä tavoitteena on selvittää asiakkaan kielitaito sekä ammatillinen ja muu työelämään liittyvä osaaminen. Jokaiselle maahanmuuttajalle tehdään henkilökohtainen suunnitelma ja opiskeluohjelma, joka tarkentuu ja laajenee ohjauksellisen prosessin aikana. Aikuiskoulutuksessa maahanmuuttajalle on määritelty ohjaava opettaja, joka on maahanmuuttajan pääasiallinen ohjaaja. Hänen kanssaan maahanmuuttaja tekee henkilökohtaistamissuunnitelman.

*Haastattelija:* Onko teidän työpaikalla saatavilla riittävästi ohjeita työskentelyyn maahanmuuttajien kanssa?

*Haastateltava:* Onko saatavilla riittävästi ohjeita... no minä kyllä uskon, että se on niin kuin aika paljon jokaisen ihmisen omilla harteilla sillä tavalla etsiä sitä tietoa ja kysyä. Et eihän sitä kukaan tule sulle antamaan, et minulla on sillä tavalla onnellinen tilanne, että meillä on tässä semmonen viiden hengen tiimi ja tiimiin kuuluu sitten sen ryhmän entinen ohjaava opettaja, jota minä nyt ohjaan. Että häntä oon sitten hyvin paljon konsultoinut. Mutta kieltämättä tuntu hoijs-prosessiin lähtiessä, niin tuntu, että aika kylmiltään siihen syöksyin. (Ammatillinen aikuiskoulutus)

Työvoimahallinnon työntekijät kertoivat, että heidän työtään ohjeistaa työministeriön antamat raamit. Esimerkiksi työttömyysturvainsäädäntö on tiukka. Osa haastatelluista oli sitä mieltä, että ohjeistukset laajasti ymmärrettynä ovat niin tiukkoja, etteivät ne johda hyvään monikulttuuriseen ymmärrykseen. Kaikki haastatellut työntekijät totesivat, että maahanmuuttajien ohjaus on hyvin haasteellista. Ohjaaja kohtaa pakolaisia, työperäisiä maahanmuuttajia ja avioliiton kautta Suomeen saapuneita maahanmuuttajia. Haastateltavat kertoivat, että ohjaus vaatii sensitiivisyyttä, mene-

telmällisiä tietoja ja taitoja, koska ohjattavien maahan tulosyyt ovat erilaisia. Ohjaustilanteissa myös ohjaaja oppii koko ajan ja monikulttuurinen tietoisuus kehittyy. Maahanmuuttajien kulttuuritaustan ja arvojen huomioiminen oli haastateltujen työntekijöiden mielestä paikoitellen vaikeaa. Yhtäältä maahanmuuttajien kulttuuritaustaa pitää arvostaa, ja se on huomioitava ohjauksessa niin pitkälle kuin mahdollista. Toisaalta työntekijät miettivät sitä, missä vaiheessa ja missä asioissa maahanmuuttajan pitää hyväksyä Suomen yhteiskunnan säännöt ja toimintatavat. Jotta maahanmuuttaja pystyy hoitamaan asioitaan Suomessa, hänen on hoidettava asioita suomalaisen yhteiskunnan toimintatapojen mukaisesti. Tästä syystä haastateltavilla oli huoli leimautumisesta rasistiksi, jos maahanmuuttajien erityistarpeita ei ole mahdollista toteuttaa.

Niin kansallisessa kuin kansainvälisessäkin kirjallisuudessa (esim. Launikari & Puukari 2005; Peavy 1999) todetaan, että monikulttuurisen tietoisuuden kehittymisessä on ihmiskontakteilla olennainen merkitys. Monikulttuurisessa ohjauksessa Puukarin (2007) ja Launikari & Puukarin (2005) mukaan ohjaaja laajentaa ja syventää omaa itsetuntemustaan, kulttuurien tuntemustaan sekä ohjausteoreettisia ja menetelmällisiä tietojaan ja taitojaan voidakseen toimia joustavasti ja asiakaslähtöisesti monikulttuurisissa ohjaustilanteissa. Myös tässä haastatteluaineistossa tuli esille, että ohjaajalla täytyy olla hyvä itsetuntemus. Lisäksi ohjaajalla täytyy olla hyvä tuntemus Suomen yhteiskunnan perusteista, tietämystä eri kulttuureista, ohjausteoreettisia tietoja ja menetelmällisiä tietoja ja taitoja.

Haastateltavat totesivat, että maahanmuuttajien ohjauksen onnistumisen edellytyksenä on luottamuksen saaminen maahanmuuttajaan. Luottamuksen saaminen maahanmuuttajiin edesauttaa sitä, että maahanmuuttaja voi puhua asioistaan salaamatta ja peittelemättä. Tosin maahanmuuttajilla voi olla myös pelkoja viranomaisia kohtaan, ja tämä horjuttaa ymmärrettävästi luottamuksen syntymistä. Luottamuksen saaminen on pitkälinen prosessi. Tästä syystä olisi tärkeää, että asiakas voisi asioida pääasiassa aina saman virkailijan kanssa.

*Haastattelija:* Onnistuuko maahanmuuttajan kanssa dialoginen vuorovaikutus?

*Haastateltava:* Kyllä minusta. Sehän riippuu ja roikkuu, mut kyllä se onnistuu. Ja varsinkin semmonen

dialoginen sillä tavalla, että jos se on prosessi. Tänä vuonna en oo töissä ollu, mut ennen vanhaan, niin mä annan ihmisille aikaa niinku tehdä, et mä annan ideoita tänään ja varataan aika seuraavan kerran kuukauden kuluttua tai jopa kahen viikon päähän. Tuu uudestaan ja mieti näitä. Eli musta se dialogi on jatkuva ja pitkäkestoinen, jos tehään niinku prosessi. (Työvoimatoimisto)

## Maahanmuuttajien osaamisen tunnistaminen

Minne häviää maahanmuuttajan osaaminen, kun hän ylittää valtakunnan rajan? Tämän puhuttelevan kysymyksen esitti yksi haastatelluista työvoimahallinnon työntekijöistä.

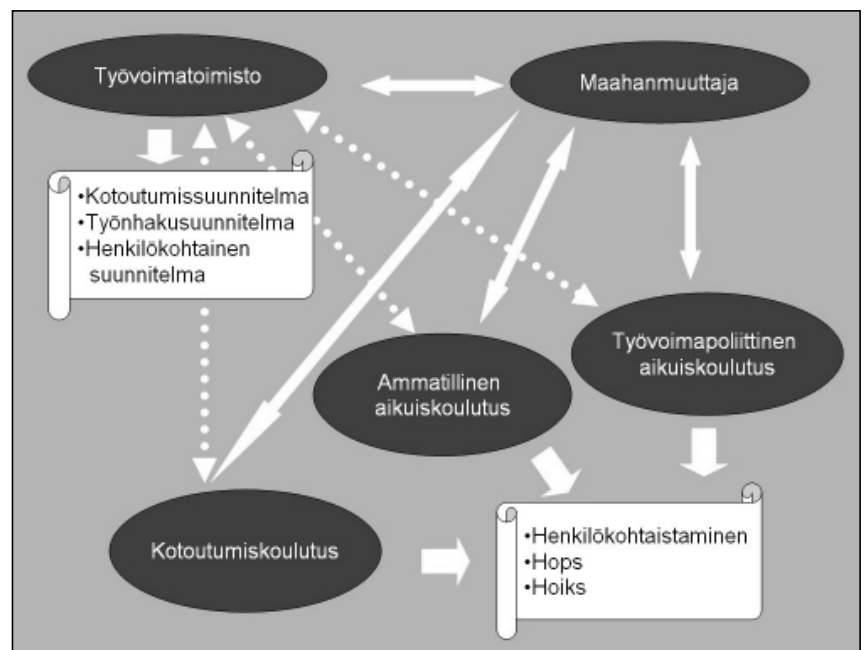
Maahanmuuttajien osaamista selvittävät niin työvoimahallinnon työntekijät kuin myös aikuiskoulutusta antavat opettajat. Maahanmuuttajien osaaminen kirjataan työvoimatoimistoissa työvoimahallinnon ylläpitämään valtakunnalliseen rekisteriin. Aikuiskoulutuksessa ei ole käytössä atk-rekistereitä, vaan maahanmuuttajien osaaminen kirjataan paperilomakkeille. Tällä hetkellä maahanmuuttajien osaamisen tunnistamisen kenttä on kompleksinen: siihen vaikuttavat liian monet tekijät ja sitä tekevät useat eri henkilöt.

Tämän tutkimusaineiston mukaan työvoimatoimistoissa maahanmuuttajan kanssa tehdään ensiksi kotoutumissuunnitelma, mikäli maahanmuuttaja kuuluu kotouttamislain piiriin. (Kuvio 1.) Tosin työvoimatoimiston työntekijät totesivat, ettei kotoutumissuunnitelmaan tekemiseen ole aina riittävästi aikaa. Kotoutumiskoulutuksessa, ammatillisessa aikuiskoulutuksessa ja työvoimapoliittisessa koulutuksessa tehdään henkilökohtaistamissuunnitelma ohjaavan opettajan kanssa. Henkilökohtaistamissuunnitelma sisältää henkilökohtaisen opintosuunnitelman (hops) ja henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (hoiks). Näihin suunnitelmiin kirjataan maahanmuuttajan tunnistettu osaaminen. On mahdollista, että maahanmuuttaja joutuu kertomaan omaa osaamistaan usealle eri työntekijälle. Kriittisesti ajateltuna, se voi olla maahanmuuttajalle eduksi, et-

tä useat eri henkilöt kartoittavat samaa asiaa. Toisaalta se voi olla turhauttavaa ja hajanaistakin. Työvoimahallinnon ja aikuiskoulutuksen työntekijöiden välillä on yhteistyötä, mutta haastatteluaineiston mukaan tiedonvälitys voisi toimia paremmin.

Työvoimahallinnon ja aikuiskoulutuksen työntekijöiden keskinäiseen vuorovaikutukseen vaikuttavat salassapitosäädökset. Salassapito koetaan usein ongelmaksi viranomaisten ja muiden toimijoiden välisessä yhteistyössä. Salassapitoa koskevat säännökset on kirjattu turvaamaan asiakkaan yksityisyyttä. Tietoja voidaan periaatteessa pyytää ja luovuttaa vain asiakkaan suostumuksella. Työvoimahallinnon ja ammatillisen aikuiskoulutuksen osalta salassapitosäännökset ja tietojenvaihtoa koskevat säännökset eivät muodosta selkeää kokonaisuutta.

Salassapidon ja luovuttamistilanteiden osalta noudatetaan viranomaistoiminnan osalta julkisuuslain (621/1999) 6 luvun mukaisia säännöksiä. Julkisuuslaissa on säädetty yleisesti asiakirjojen salassapidosta 22 § ja vaitiolovelvollisuudesta sekä hyväksikäyttökiellosta 23 § sekä määritelty salassa pidettävät viranomaisen asiakirjat 24§. Salassa pidettäviä asiakirjoja ovat 24§ 1 momentin 24 kohdan mukaan asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta tai työhallinnon henkilöasiakkaasta sekä tämän saamista etuudesta tai tukitoimesta taikka sosiaalihuollon palvelusta tai työhallinnon henkilöasiak-



Kuvio 1. Osaamisen tunnistamisen kenttä.



kaan palvelusta taikka tietoja henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta taikka hänen saamastaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta. Nämä tiedot kuuluvat myös vaitiolovelvollisuuden piiriin. (Väänänen-Fomin 2007.)

Julkisuuslaissa on säädetty myös perusteet tietojen luovuttamiselle salassa pidettävistä asiakirjoista: asiakkaan suostumus tai lakitasoinen säännös (26 § 1. mom). Yksilön asioiden tarkoituksenmukainen hoitaminen edellyttää usein viranomaisten välistä yhteistyötä ja joskus myös sen toteutumisen turvaamista lain- tai asetusoikeudella. Tällöin viranomaiselle on sen omassa lainsäädännössä saatettu antaa julkisuuslaista poikkeava oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tietoja tai oikeus luovuttaa tietoja myös asiakkaan suostumuksesta riippumatta. Näin on tehty esimerkiksi työttömyysturvalaissa (1290/2002), jossa on oma lukunsa tietojen saamista ja luovuttamista koskevista säännöksistä (13 luku). (Väänänen-Fomin 2007.)

Ammatillinen aikuiskoulutus järjestetään (L ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 631/1998, 1 §) joko ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998), julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) mukaisena koulutuksena tai ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa, jolloin niissä suoritettavista opinnoista on voimassa, mitä ammattikorkeakoululaissa (351/2003) ja yliopistolaissa (645/1997) säädetään. Laissa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta ei ole näin ollen myöskään salassapitoa ja tietojen vaihtoa koskevia säännöksiä. (em. lähde.)

Työvoimahallinnon osalta säädetään julkisista työvoimapalveluista annetussa laissa velvoite työvoima-, sosiaali-, terveydenhuolto- sekä opetusviranomaisten väliseen yhteistyöhön (11 luku 1 §). Erityisiä salassapitosäännöksiä tai tietojen luovuttamiseen liittyviä yleisiä säännöksiä ei tästä laista löydy, joten siltä osin noudatetaan julkisuuslain salassapitoa ja tietojen vaihtoa koskevia säännöksiä. Työvoimaviranomaisella on kuitenkin oikeus saada maksutta esimerkiksi koulutuspalvelujen tuottajilta opintososiaalisia etuuksia koskevassa valvonnassa ja niiden kehittämisessä välttämättömiä tietoja (11 luku 8 §). Julkisuuslaki kuitenkin mahdollistaa, että viranomaisella voi antaa salassa pidettävästä asiakirjasta tiedon antamansa virka-aputehtävän suorittamiseksi sekä toimeksiantonaan tai muuten lukuunsa suoritettavaa tehtävää varten, jos se on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi (26 § 2 mom.). Tämän säännöksen perusteella

on mahdollista antaa tietoja esim. ostopalveluina toteutettavan koulutuksen järjestäjälle. (em. lähde.)

Oppilaitoksen ohjaava opettaja totesi haastattelussa, kun maahanmuuttaja on osallistunut koulutukseen, tuolloin on vasta selvinnyt hänen aikaisempi koulutuksensa ja se, mihin koulutukseen sitä voisi Suomessa rinnastaa. Maahanmuuttaja on voinut itse kirjata työvoimahallinnon rekisteriin tietonsa vahingossa virheellisesti, koska on ymmärtänyt käsitteet/kysymyksen väärin. Tai vastaavasti maahanmuuttajalta on puuttunut kirjalliset dokumentit (koulu- ja työdistukset) tai ne ovat puutteellisia, jolloin todistuksen osoitettu osaaminen ei ole toteutunut. (Ks. Lindberg et al. 2006.) Huomionarvoista on myös, että Työministeriön vuonna 2005 TE-keskuksille tekemän kyselyn mukaan luku- ja kirjoitustaidon opetusta vailla on tällä hetkellä valtakunnallisesti noin 650 maahanmuuttajaa. Maahanmuuttajissa on myös vajaakuntoisia, mikä voi johtua traumaattisista kokemuksista tai maahanmuuttoprosessiin liittyvistä psyykkisistä ja sosiaalisista ongelmista. (Koivumäki et al. 2005.)

Joissakin haastatteluissa tuli ilmi, että mikäli maahanmuuttaja tulee yhteisöllisyyttä korostavasta kulttuurista niin, silloin maahanmuuttaja ei ole välttämättä tottunut refleктоimaan omaa osaamistaan ja näkemään itseään yksilönä. Maahanmuuttajat myös aliarvioivat omaa osaamistaan. Osa maahanmuuttajista ei myöskään arvosta omaa koulutustaan tai työkokemustaan. Maahanmuuttajilla saattaa myös olla väärä käsitys siitä, mihin hänen kotimaassaan hankkimaansa koulutusta voitaisiin Suomessa rinnastaa, koska he eivät vielä tunne suomalaista yhteiskuntaa. Myöskään ohjaajien ei ole aina helppo selvittää sitä, mihin maahanmuuttajan kotimaassaan hankkimaa koulutusta voidaan rinnastaa.

## **Ohjaukselliset ja vuorovaikutukselliset haasteet**

Tutkimuksessa haastateltavina olleet työntekijät korostivat hyvien vuorovaikutustaitojen merkitystä työskennellessä maahanmuuttajien kanssa. Sana "vuorovaikutus" on kovin laaja käsite, joka sisältää yksilöiden, yhteisöjen, organisaatioiden ja kulttuurien välistä vuorovaikutusta. Vuorovaikutus voi olla valtaa, yhteistyötä tai sosiaalisesti jaettuun yhteisiin sääntö- ja käytäntöihin. Nykyisin ihmissuhdealalla työn-

tekijät puhuvat verkostoitumisesta, yhteistyöstä, dialogisuudesta, moniammatillisuudesta, voimaantumisesta, asiakaslähtöisyydestä jne. (Mönkkönen 2002.) Hyvään vuorovaikutukseen kuuluu keskeisesti yhteisen kielen etsiminen ja löytyminen asiakkaan ja työntekijän välille – mahdollisesti tulkin avulla. Vuorovaikutustilanteessa kysytään kärsivällisyyttä sekä työntekijältä että maahanmuuttajalta, ja myös kulttuurit voivat olla outoja. Aina yhteisymmärrykseen pääseminen ei ole helppoa. Asiakaspalvelutilanteessa kohtaamisen onnistumiseen vaikuttavat molemmat osapuolet, ja he myös ovat vastuussa sen sujumisesta. (Hammar-Suutari 2006.)

Myös tässä aineistossa tuli selkeästi esille se, että vuorovaikutus maahanmuuttajien kanssa vaatii kärsivällisyyttä. Vuorovaikutuksessa käytetään apuna myös piirtämistä ja näyttelemistä.

Vuorovaikutustilanteessa kohtaavilla osapuolilla voi olla erilaiset intressit ja myös heidän valta-asemansa on erilainen. Ammatillisesti voidaan odottaa, että asiakkaat ja erityisesti asiakkaita palvelevat virkailijat tunsivat omat roolinsa asiakaspalvelutilanteissa ja osaisivat toimia niiden mukaisesti. Haastattelut työntekijät toivat esille, että ohjaustilanteessa ohjaajien on oltava hyvin tietoisia omasta roolistaan ja sen tuomasta vastuusta.

Haastateltavat totesivat, että ohjaustilanteisiin ei ole aina tarpeeksi aikaa käytettävissä ja puutteellisen kielitaidon vuoksi tapahtuu herkästi väärinymmärryksiä. Ilmeet ja eleet voidaan myös helposti tulkita väärin niin asiakas kuin työntekijäkin. Kukaan haastateltavista työntekijöistä ei maininnut ennakoasenteita maahanmuuttajia tai heidän edustamaansa kulttuuriaan kohtaan. Vuorovaikutuksessa on pohjimmiltaan kyse yksilöllisestä valmiudesta ja tahdosta kohdata toinen ihminen.

*Haastattelija:* Näkyykö maahanmuuttajan kulttuuri-tausta ohjauksessa?

*Haastateltava:* No tuota, tietysti jollain lailla se näkyy, mutta henkilökohtaisesti minä oon sitä mieltä, että ohjaava opettaja lähtee hakoteille, jos hän rupeaa suhtautumaan yksilöön tietyn kulttuurin edustajana. Elikkä minusta se sitten estää sitä henkilökohtaista tutustumista. Ja kuitenkin jollain tapaa sitten saattaa, vaikka alitajuntaisesti, antaa niitten stereotyyppien jotenki vaikuttaa, että minä itse en hirveesti mieti sitä, et mistä kukin tulee vaan niin-

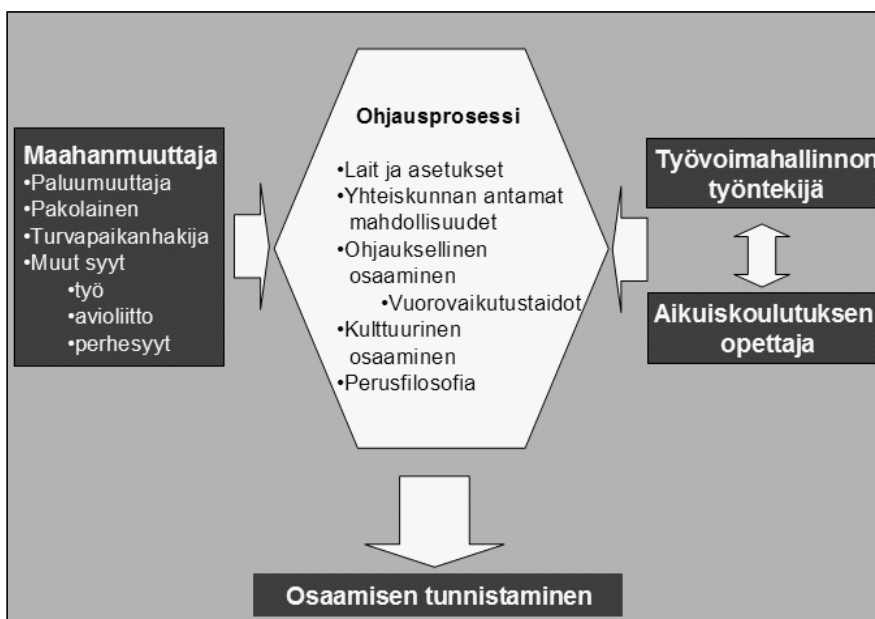
ku yritän tutustua häneen ihan niinku ihmisenä ja yksilönä. Mutta tottahan se nyt on tietysti, että aasialaisten kanssa on paljon hittaampi päästä sitten niinku tositoimiin. Että ens alkuun ei taho saada irti mittään, et ku kaikki on niin hyvin ja eipä tässä mitään hättää. Mutta tietysti jokainen tarvitsee oman määränsä aikaa. (Ammatillinen aikuiskoulutus)

Ohjaajan on joskus vaikea tietää, onko maahanmuuttaja ymmärtänyt ohjaajan antaman tiedon/ohjeen. Ohjaajat olivat havainneet, että maahanmuuttaja ei kerro ”kasvojen menettämisen pelossa”, jos ei ole asiaa ymmärtänyt. Viestinnällisessä käyttäytymisessä ja viestintätyyliissä on kulttuurien välillä huomattavia eroja. Alhaisen kontekstin kulttuureissa (saksalaiset, skandinaavit, amerikkalaiset) suurin osa tietoa sisältyy kielelliseen viestiin ja vain vähän tietoa on kontekstissa tai osallistujissa itsessään. Alhaisen kontekstin kulttuurien edustajat ovat heterogeenisempiä ja yksilöllisempiä, ja ne käyttävät enemmän suoraa viestintätyyliä: sanovat, mitä tarkoittavat ja tarkoittavat, mitä sanovat. Korkean kontekstin kulttuureissa (mm. arabit, japanilaiset, thaimaalaiset) suurin osa tiedosta on olemassa fyysisessä ympäristössä tai kunkin viestintään osallistuvan sisäistämänä. Näiden kulttuurien edustajilla on pitkälle kehittynyt ja hienovarainen käsitys siitä, mitä ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa tapahtuu ja siitä, kuinka ihmiset käyttäytyvät tietyn tyyppisissä tilanteissa. Koska ihmiset korkean kontekstin kulttuureissa jo tietävät toisistaan paljon ja ymmärtävät toisiaan melko hyvin, he ovat kehittäneet epäsuoremman viestintätyylin. Sanoihin ja puhutun kirjaimelliseen merkitykseen tukeudutaan vähemmän. Sanattoman viestinnän vihjeet ovat avain sen ymmärtämiseksi, että usein se, mitä ei sanottu (ääneen) voikin olla viestin ydinsanoma. Näille ihmisille viestinnän päällimmäinen tavoite on ylläpitää harmoniaa ja olla ”menettämättä omia kasvojaan” tai saattamatta toista osapuolta tilanteeseen, jossa hän on vaarassa ”menettää kasvonsa”. (Koivumäki et al. 2005.)

Haastatellut työntekijät korostivat ohjaajan roolin tiedostamisen lisäksi sitä, että ohjaajilla olisi mahdollisemman yhtenäinen näkemys maahanmuuttajien ohjauksesta ja ohjauksen tarpeellisuudesta. Eri viranomaisten kesken tulisi kehittää yhteistyötä ja rakentaa toimiva yhteistyöverkosto. Koko palveluprosessi tulisi nähdä kokonaisuutena.

## Yhteenveto

Maahanmuuttajien osaamisen tunnistaminen vuorovaikutuksellisessa ohjaustilanteessa on haasteellista. Tämän artikkelin aineiston mukaan maahanmuuttajien ohjauksessa ei ole selkeästi nähtävissä prosessinomaista jatkuvuutta. Maahanmuuttajan osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on arvokasta sekä maahanmuuttajalle itselleen että työnantajalle. Tämän haastatteluaineiston pohjalta ohjausprosessiin vaikuttavat monet erilaiset tekijät, joista keskeisimmät ovat kootusti kuviossa 2. Yhteenvetoanalyysiin on koottu tämän artikkelin empiirisen aineiston tulosten lisäksi Koivumäen, Launikarin & Huotararin (2005) artikkelista monikulttuurisen ohjaajan osaamisen vaatimuksia ja Sue & Arredondo & McDavisin (1992) monikulttuurisia ohjauskompetenssejä sekä Hammar-Suutarin (2006) tutkimuksesta kulttuurien välisiin asiakas-kohtaamisiin vaikuttavia tekijöitä. Ohjausprosessissa maahanmuuttajien osaamisen tunnistamiseen vaikuttavat: säädetyt lait ja asetukset, yhteiskunnan tarjoamat mahdollisuudet, ohjaajien ohjauksellinen ja kulttuurinen osaaminen sekä ohjaajien perusfilosofia. Ohjaukseen vaikuttaa myös se, millä statuksella maahanmuuttaja on Suomeen tullut. Yhteiskunta asettaa omat vaatimuksensa ja mahdollisuudet ohjaukselle. Ohjaajien on työssään otettava huomioon säädetyt lait, asetukset ja suositukset. Ohjeistukset ovat tiukoja, eivätkä ne johda välttämättä hyvään monikult-



Kuvio 2. Maahanmuuttajien ohjausprosessissa osaamisen tunnistamiseen vaikuttavia tekijöitä.

tuuriseen ymmärrykseen. Työvoimahallinnon ja aikuiskoulutuksen työntekijöiden keskinäiseen vuorovaikutukseen vaikuttavat tietojen antamiseen liittyvät salassapitosäädökset.

Tässä aineistossa tärkeinä ohjauksellisen osaamisen tekijöinä nähtiin erilaiset ohjaustekniikat ja teoriatiedon tuntemus. Vuorovaikutustaidot ja luottamuksen rakentuminen koettiin välttämättömiksi. Ohjaajan täytyy osata kuunnella asiakasta ja tarvittaessa olisi käytettävä tulkkia. Vuorovaikutuksessa maahanmuuttajien kanssa ohjaaja käyttää omaa persoonaansa, ja ohjaustilanteissa myös tunteet ovat inhimillisesti läsnä. Maahanmuuttajien ohjaus on työnä emotionaalisesti kuormittavaa ja haastavaa.

Maahanmuuttajien kanssa työskentely vaatii paljon aikaa, kärsivällisyyttä ja ammattitaitoa. Maahanmuuttaja-asiakkuudet edellyttävät erityisosaamista. Ohjaajalla täytyy olla perusammattitaito ohjaamisesta ja lisäksi maahanmuuttajatyöhön liittyvää erityisammattitaitoa. Erityisosaamista on esimerkiksi erilaisten kulttuurien tuntemus ja maahanmuuttajan integroitumis- ja kotoutumisdynamiikan prosessinomainen ymmärtäminen. Ohjaustilanteessa on tärkeää paikantaa, missä akkulturaatioprosessin vaiheessa maahanmuuttaja on, jotta vuorovaikutuksellinen ohjaussuhde voisi syntyä. Ohjauksellisten lähestymistapojen taustalla on yleensä aina perusfilosofia ja siihen liittyvä ihmiskuva. Myös monikulttuurisella ohjaajalla on toimintansa taustalla omat teoriansa,

jotka kertovat yleensä käyttäjänsä ihmiskuvasta. Yhteistä monikulttuuriselle ohjaukselle voidaan sanoa olevan ajatus tasavertaisuudesta: kulttuurit ovat yhdenvertaisia. Ei ole olemassa hyviä tai huonoja kulttuureja. (Koivumäki et al. 2005.)

## Lähteet:

Aarnio, H. & Enqvist, J.: Dialoginen oppiminen verkossa – DIANA -malli ammatillisen osaamisen rakentamiseen. Opetushallitus. Kehittyvä koulutus 2/2001. 2. painos. Opetushallitus. Helsinki. 2002.  
Ammattikorkeakoululaki (L351/2003).

- Anis, M.: Lastensuojelu ja maahanmuuttajat – yhteisökeskeisen sosiaalityön ja käytännön opetuksen malli. Teoksessa Merja Anis & Suvi Keskinen & Synnöve Karvinen-Niinikoski (toim.) (2003): Käytännön opetus sosiaalityötä kehittämässä. Vuoropuhelua käytännön sosiaalityön, opetuksen ja kehittämisen tiimoilta. Turun yliopiston Sosiaalipolitiikan laitoksen julkaisuja B: 27/2003. Turku:Painosalama Oy. 2003.
- Hammar-Suutari, S.: Kulttuurien välinen viranomaisytyö. Työn valmiuksien ja yhdenvertaisen asiakaspalvelun kehittäminen. Työpoliittinen tutkimus 2006. Helsinki: Työministeriö. 2006.
- Hammar-Suutari, S.: Kulttuurien väliset asiakaspalvelutilanteet viranomaistyössä. Teoksessa Pirkko Pitkänen (toim.): Kulttuurien välinen työ. Helsinki: Edita.2005.
- Hirsijärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P.: Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.2006.
- Jasinskaja-Lahti, I. & Liebkind, K.: Maahanmuuttajien sopeutuminen pääkaupunkiseudulla. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.1997.
- Jonsson, T.B.: Handlingsstrategier och maktsamspel i möten mellan handläggare och invandrarklienter. Studier av ett försäkringskass kontor. Acta Universitatis Upsaliensis. Upsala.1997.
- Koivumäki, K. & Launikari, M. & Huotari, K.: Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontatarpeiden ulottuvuuksia. Teoksessa Eila Jaakkola & Terhi Juntunen (toim.): Kotomaa Uusimaa. Maahanmuuttajien osaaminen voimavaraksi M.O.V.I. Uudenmaan TE-keskuksen julkaisuja 12. 2005.
- Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (L 631/1998).
- Laki ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998).
- Laki julkisesta työvoimapaalvelusta (L1295/2002).
- Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (L621/1999).
- Launikari, M. & Pukari, S.: Multicultural guidance and counselling. Theoretical foundations and best practices in Europe. Jyväskylä. University of Jyväskylä. Institute for educational Research. Helsinki: CIMO (<http://www.cimo.fi/english/publications>). 2005.
- Lindberg, E. & Toivanen, M. & Von Hertzen, N.: Maahanmuuttaja työhallinnon asiakkaana. Julkaisu työhallinnolle. Edita Prima Oy. 2006.
- Maahanmuuttajien palvelujen kehittäminen työvoimatoimistoissa. MaaTyö -projektin raportti. Työhallinnon julkaisu 323.2003.
- Mönkkönen, K.: Dialogisuus kommunikaationa ja suhteena. Vastaamisen, vallan ja vastuun merkitys sosiaalialalla asiakastyön vuorovaikutuksessa. 2002.
- Mönkkönen, K.: Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. Helsinki:Edita Prima Oy.2007.
- Nummenmaa, A. R.: Oppilaanohjaus peruskoulun ja lukion opetussuunnitelmissa.
- Teoksessa Merimaa, E. (toim.): Opsi. Peruskoulun ja lukion oppilaanohjaus. Helsinki: Painatuskeskus. 1994.
- Peavy, R.V.: Sosiodynaaminen ohjaus. Konstruktivistinen näkökulma 21. vuosisadan ohjaustyöhön. Suomennos Petri Auvinen. Helsinki:Psykologien kustannus Oy.1999.
- Peavy, R.V.: Sosiodynaamisen ohjauksen opas. Suomennos Petri Auvinen. Helsinki: Psykologien kustannus Oy.2006.
- Pitkänen, P. & Kouki, S.: Vieraiden kulttuurien kohtaaminen viranomaistyössä. Helsinki:Edita. 1999.
- Pitkänen, P. & Atjonen, P.: Kohti aktiivista maahanmuuttopolitiikkaa: Kulttuurinen monimuotoisuus Itä-Suomen yritys-elämässä. Joensuu:Joensuun yliopisto & Pohjois-Savon liitto.2002.
- Pitkänen, P. & Hacklin, S.: Maahanmuuttajat Itä-Suomen elinkeinoelämän resurssina. Itä-Suomen suuret tulevaisuuden kysymykset -projektin teemaselvitys. 2005.
- Puukari, S.: Monikulttuurisen ohjauksen suuntautumispinnat SPECIMA:n opinto-ohjaajakoulutuksessa. Teoksessa Hannu-Pekka Huttunen & Tiina Kupari (toim.): Specimasta opittua. Korkeasti koulutetut maahanmuuttajat työelämään. Turku. 2007.
- Stier, J.: Intercultural Competencies as a Means to Manage Intercultural Interactions in Social Work. Journal of Intercultural Communications. Issue7. 2004.
- Sue,D.W. &Arredondo, P. & McDavis, R. J.: Multicultural counseling Competencies and standards: A call to the Profession. Journal of Counseling & Development. Vol 70,477–486.1992.
- Takalo, P.: Inkerinsuomalaiset paluumuuttajina. Selvitys Inkerinsuomalaisten integraatiosta ja viranomaispalvelujen käytöstä. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Helsinki.1994.
- Työttömyysturvalaki (L1290/2002)
- Väänänen-Fomin, M.: Asiantuntijahaastattelu. 2007.
- Yliopistolaki (L645/1997)

# Maahanmuuttajat ja terveydenhuolto: Kokemuksia terveystalveluiden toimivuudesta Etelä-Pohjanmaalla



Anne Häkkinen

## Johdanto

Vuonna 2008 Etelä-Pohjanmaan asukkaista 1 575 oli ulkomaan kansalaista: vieraskielisiä asukkaita oli hiukan enemmän, kaikkiaan 1 724 (Tilastokeskus 2009). Vaikka maahanmuuttajataustaisten osuus terveydenhuollon asiakaskunnasta on Etelä-Pohjanmaalla vielä pieni, vieraskielisten asukkaiden määrä kunnissa on kasvanut jatkuvasti ja määrän voidaan olettaa kasvavan myös tulevaisuudessa. Tämä puolestaan asettaa uudenlaisia haasteita terveydenhuoltojärjestelmälle, joka on rakennettu vahvasti suomenkielisyyden varaan. Siksi on tullut yhä ajankohtaisemmaksi selvittää, miten terveystalvelut vastaavat maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden tarpeisiin Etelä-Pohjanmaalla. Tähän asti maahanmuuttajien terveystalvelujen käyttöä on tutkittu lähinnä Etelä-Suomessa, jonne suurin osa maahanmuuttajista on asettunut. Maaseutumaisien alueiden terveystalveluiden toimivuutta vieraskielisen asiakaskunnan näkökulmasta ei ole juurikaan selvitetty. Tutkimusprojektin Maahanmuuttajien terveystalvelutarpeeseen vastaaminen Etelä-Pohjanmaalla<sup>1</sup> (marraskuu 2009 – kesäkuu 2009) tarkoituksena olikin paikata tätä aukkoa.

Aikaisempiin tutkimustuloksiin perustuen tutkimuksen lähtökohtaoletuksena oli maahanmuuttajien erilainen asema terveydenhuollossa verrattuna suomalaiseseen kantaväestöön. Kansainvälisissä tutkimuksissa on ilmennyt, että maahanmuuttajat hakeutuvat tarpeeseensa ja sairastavuuteensa nähden harvemmin hoitoon. He joutuvat myös odottamaan kauemmin hoitoon pääsyä tai saattavat jäädä kokonaan ilman hoitoa useammin kuin kantaväestö. Maahanmuuttaja-

taustaisten saaman hoidon ja palvelun on lisäksi todettu olevan laadultaan valtaväestön saamaa hoitoa heikompa. Useissa eri tutkimuksissa on käynyt ilmi, että hoitotyöntekijät hoitavat ja kohtelevat eri sukupuolia, sosiaaliluokkia ja etnisiä taustoja edustavia potilaita eri lailla. (Gissler ym. 2006, 8, 14; Rastas 2005, 89)

Tätä silmällä pitäen aihetta lähestyttiin seuraavien kysymysten kautta:

- 1) Millaisena terveystalvelut näyttäytyvät maahanmuuttajien näkökulmasta? Mihin seikkoihin maahanmuuttajat ovat olleet tyytyväisiä, mitkä puolestaan ovat vaikeuttaneet terveystalvelujen hyödyntämistä ja hyvän hoidon saantia?
- 2) Miten hoitohenkilökunta on kokenut työskentelyn maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden kanssa?
- 3) Millaisena näyttäytyvät hoitohenkilökunnan valmiudet hoitaa eri kulttuuri-taustoista tulevia potilaita? Eroaako vieraskielisten/maahanmuuttajien potilasohjaus hoitotyöntekijöiden mukaan syntyneen suomalaisen potilaan ohjauksesta ja jos eroa, niin miten?
- 4) Millaisena näyttäytyvät terveystalvelujen kehitystarpeet niin maahanmuuttajien kuin hoitohenkilökunnankin näkökulmasta?

Tutkimuksessa selvitettiin vieraskielisen asiakaskunnan kokemuksia Etelä-Pohjanmaan kunnallisista terveystalveluista sekä hoitohenkilökunnan kokemuksia hoitotyöstä heidän parissaan. Terveystalvelujen ja maahanmuuttajien kohtaamista ei tarkasteltu jonkin tietyn maahanmuuttajaryhmän näkökulmasta, vaan mukana oli ryhmiä, jotka ovat tähän asti useimmiten jääneet maahanmuuttajatutkimusten ulkopuolelle (ks. Sektoritutkimuksen neuvottelukunta 2009). Tavoitteena oli kartoittaa nykyinen tilanne sekä nostaa esille maahanmuuttaja-asiakkaiden ja hoitohenkilökunnan

*Kirjoittajana on Anne Häkkinen, FM, tohtorikoulutettava/tutkija Siirtolaisuusinstituutti, Pohjanmaan aluekeskus/Jyväskylän yliopisto, Historian ja etnologian laitos, etnologia.*

oleellisena pitämiä kehitysehdotuksia terveystalvelujen kehittämiseksi. Tutkimuksessa tarkasteltiin muun muassa hoidon saatavuutta ja saavutettavuutta, informaation välittymistä ja sen riittävyttä, potilaan kohtelua sekä tyytyväisyyttä palveluihin. Huomiota kiinnitettiin lisäksi henkilökunnan valmiuteen kohdata ja hoitaa heille vieraasta kulttuurista tulevaa potilasta.

### **Tutkimusaineistot: postikysely ja haastattelut**

Tutkimuksessa käytettiin sekä kvantitatiivista kyselyaineistoa että kahdentyyppistä kvalitatiivista aineistoa: maahanmuuttajien kasvokkaisia teemahaastatteluja sekä hoitohenkilökunnan sähköpostihaastatteluja. Kaksikielisellä (suomi ja englanti) survey-kyselyllä haluttiin saada yleiskuva Etelä-Pohjanmaalla terveystalveluja käyttäneistä vieraskielisistä. Suurin osa lomakkeen kysymyksistä oli strukturoituja, mutta kyselyssä oli myös avovastauksia, jotka osoittautuivat analyysivaiheessa tulkintojen kannalta arvokkaiksi. Postikysely lähetettiin vuoden 2008 marraskuun lopussa ja joulukuun alussa kaikille vieraskielisille asiakkaille, jotka olivat käyttäneet Seinäjoen terveystalvelun (Seinäjoen hoitopiiriin (Seinäjoen keskussairaala/Ähtärin sairaala) terveystalveluja marraskuun 2007–lokakuun 2008 välisenä aikana. Posti tavoitti 608 henkilöä, joista kyselyyn vastasi 91. Tutkimuksessa käytettyjen kyselylomakkeiden lopulliseksi määräksi tuli 88 ja vastausprosentiksi 14,5 prosenttia.

Teemahaastattelujen avulla avattiin sekä kyselylomakkeen tuloksia että selvitettiin maahanmuuttajien kokemuksia terveystalveluista. Haastatteluihin valittiin haastatteluostumuksen antaneiden joukosta eri kansalaisuuksien ja kulttuuritaustojen edustajia. Haastateltavia valittiin muun muassa eri ikäluokista, kummastakin sukupuolesta, sekä suomalaisen että omanmaalaisen kanssa naimisissa/avoliitossa olevista, eri kielitaidon ja koulutuksen omaavista, eri terveystalveluja käyttäneistä jne. Haastattelujen yhteismääräksi muodostui lopulta 12. Haastattelut toteutettiin kolmessa eri jaksossa helmi–maaliskuun vaihteessa 2009 haastateltavien kotona.

Hoitotyöntekijöille osoitettujen sähköpostihaastattelujen tarkoituksena oli puolestaan selvittää hoitohenkilökunnan kokemuksia hoitotyöstä maahanmuut-

tajapotilaiden kanssa: koulutuksen antamia valmiuksia, lisäkoulutusmahdollisuuksia, potilasohjausta sekä hoitohenkilökunnan valmiuksia työskennellä eri kulttuuritaustasta tulevien potilaiden kanssa. Sähköpostihaastattelu lähetettiin 29 Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin palveluksessa tai Seinäjoen terveystalvelun piirissä työskentelevälle hoitotyöntekijälle. Kyseiset organisaatiot valikoivat haastateltavat itse siten, että heillä oli ollut kokemusta työskentelystä vieraskielisen asiakaskunnan kanssa. Tutkimukseen osallistui lopulta 25 henkilöä, joista mukaan valittiin 24.

### **Kyselyyn vastanneet maahanmuuttajat**

Ennen varsinaisten tulosten tarkastelua esitellään lyhyesti kyselytutkimukseen vastanneiden joukko, jotta saataisiin yleiskuva osallistujista. He eivät välttämättä täysin vastaa koko vieraskielistä käyttäjäkuntaa, sillä kyselyyn vastanneiden joukko edustaa todennäköisesti hiukan keskimääräistä kielitaitoisempaa ryhmää. Kyselylomakkeen täyttäminen on edellyttänyt kirjoitus- ja lukutaidon lisäksi ainakin joko suomen tai englannin kohtalaista hallintaa. Tällöin joukosta ovat karjuneet pois näitä kieliä osaamattomat sekä ne, joiden puolisokaan ei näitä kieliä hallitse.

Kyselyyn vastanneiden joukko oli monin tavoin hyvin heterogeeninen. Vastanneista naisia oli kaksi kolmasosaa (55/88) ja loput miehiä (33/88). Avio- tai avoliitossa oli 85 prosenttia (73/86) vastanneista. Parisuhteessa olleista kolme viidestä (37/62) kertoi puolisonsa olevan suomalainen, kun taas loput (25/62) ilmoittivat puolisoonsa jonkun muun maan kansalaisen. Ikäjakauma oli niin ikään varsin laaja: suurin osa (72/88) kyselyyn vastanneista sijoittui iältään ikävuosien 19–50 väliin. Eniten vastaajia oli 19–30-vuotiaissa sekä 31–40-vuotiaissa. Vanhin vastaaja oli kuitenkin yli 70-vuotias ja nuorin alaikäinen.

Vastaajajoukon moninaisuus näkyi myös eri lähtömaiden (28 maata) ja äidinkielten (29) runsauteena. Synnyinmaittain tarkasteltuna vastaajia oli Etelä-Amerikkaa ja Australiaa lukuun ottamatta kaikista maanosista. Suurimmat ryhmät olivat Virossa (26/87) ja Venäjällä syntyneet (15/87), jotka yhdessä muodostavat kaksi viidesosaa vastaajista. Useimmista muista maista tulleiden kohdalla kyse oli yksittäisistä tai muutamista vastanneista. Kaksi kolmasosaa (58/87) tutkimukseen osallistuneista oli tullut Suo-

meen 2000-luvun puolella, ja ovat siten vielä melko tuoreita maahanmuuttajia.

Vastaajien kielitaidossa oli myös suuria vaihteluja: oman äidinkielen lisäksi kaikki osasivat kuitenkin jotain toista kieltä, ainakin kohtalaisesti. Kielitaitoisimmat hallitsivat viittä jopa kuutta kieltä. Puolet vastanneista (39/80) arvioi tulevansa hoitohenkilökunnan kanssa suomen kielellä toimeen hyvin. Kohtalaisesti puolestaan koki tulevansa toimeen noin joka kolmas (28/80) ja heikosti tai ei lainkaan joka kuudes (13/80) vastaaja. Englanninkielentaitoisia tutkimukseen osallistujista oli kolme viidestä (52/88), kun puolestaan loput (36/88) kyselyyn vastanneet eivät osanneet englantia lainkaan tai vain heikosti.

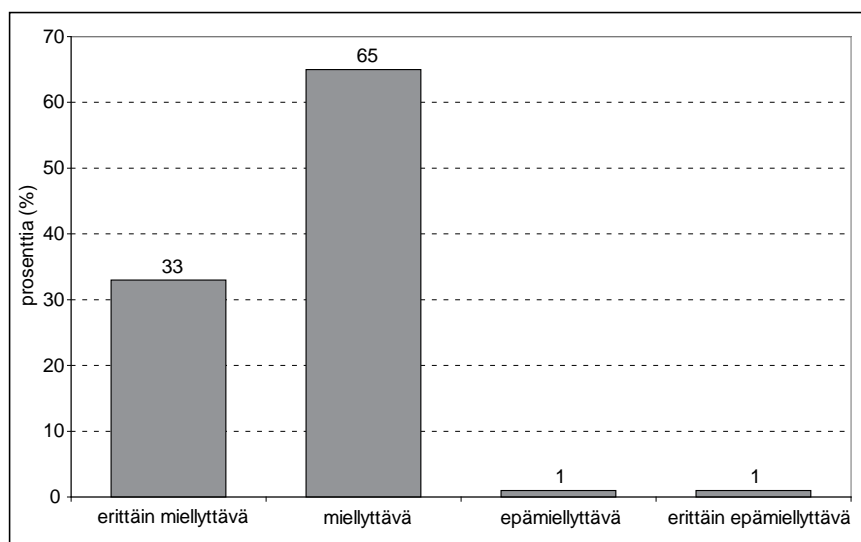
Vastanneiden joukkoa voitaneep pitää melko pitkälle koulutautuneena Suomeen tullessaan: neljänneksellä (23/88) oli jo lähtömaassaan korkeakoulututkinto ja lähes puolella (41/88) puolestaan ammattikoulutus tai ylioppilastutkintoa vastaava tutkinto. Vain kolmella prosentilla ei ollut lähtömaassa hankittua koulutusta. Suomessa ollessaan lähes viidennes (19/83) oli opiskellut toisen asteen opintoja ja joka kymmenes (9/83) korkeakouluopintoja. Kaksi viidestä (34/83) vastaajasta ei ollut hankkinut Suomessa lisäkoulutusta.

Maahanmuuttajien eniten käyttämiä palveluja terveyskeskuksen puolella olivat käynti terveyskeskuslääkärin vastaanotolla (28/87) sekä hammashoidossa (25/87). Neuvolapalveluja oli käyttänyt noin joka kuudes (16/87) ja työterveyshuoltoa joka seitsemäs (13/87). Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin palveluiden käyttäjistä puolestaan lähes puolet (42/85) oli käynyt erikoislääkärin vastaanotolla, neljännes (23/85) ensiavussa ja joka viides (18/85) synnytysosastolla. Muiden palveluiden käyttäjämäärät jäivät vaatimattomiksi niin terveyskeskuksen kuin sairaalankin puolella. Vastaajien käsitykset ja kokemukset palveluista ja niiden toimivuudesta muodostuivat pääosin siis yllä mainittujen terveyskeskus- ja sairaalakäyntien pohjalta.

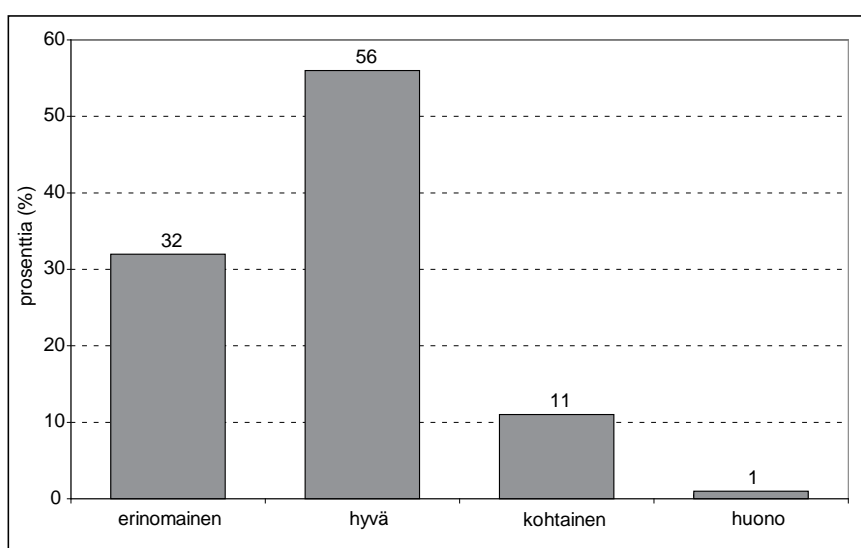
## Tyytyväisyys terveystalouteihin Etelä-Pohjanmaalla

Suurin osa tutkimukseen osallistuneista maahanmuuttajista oli tyytyväisiä saamaansa hoitoon ja hoidon tasoon Etelä-Pohjanmaalla. Hoidon tasoa piti erinomaisena tai hyvänä 88 prosenttia ja hoitokokemusta joko erittäin miellyttävänä tai miellyttävänä 98 prosenttia vastaajista (ks. Kuvio 1 ja Kuvio 2).

Hoidon tasoa ja hoitokokemusta määrittäviksi tekijöiksi osoittautuivat terveystaloutien saatavuuden ja saavutettavuuden, hoitohenkilökunnan ammattitaitoon, asiakkaan kohteluun sekä potilaan itsemääräämisoikeuden toteutumiseen liittyvät seikat.



Kuvio 1. Hoidon taso (n=81).



Kuvio 2. Hoitokokemus (n=77).

Arvioidessaan hoidon tasoa ja hoitokokemusta tutkitavat olivat tyytyväisiä erityisesti hoitohenkilökunnan ammattitaitoon sekä heidän tapaansa suhtautua potilaisiin. Hoidon ja tutkimusten laatua pidettiin useimmiten korkeana ja diagnostiikkaa huolellisena ja tehokkaana. Hoitotyöntekijöiden suhtautuminen koettiin pääasiallisesti ystävälliseksi ja kohteliaaksi. Osa vastaajista toi esille myös kokemuksensa yksilöllistä ja tasavertaisesta kohtelusta.

Aineistosta tuli kuitenkin esille yksittäisiä tilanteita, joissa ilmeni hoitohenkilökunnan kulttuurisen kompetenssin ja sensitiivisyyden pettäminen. Tämä näkyi esimerkiksi potilaan kokemana työntekijän epäystävällisyytenä, kykenemättömyytenä kuunnella potilasta ja hänen tarpeitaan, haluttomuutena puhua vierasta kieltä tai tiedostamattomina ennako-oletuksina asiakkaan kulttuuritaustasta. Yksittäisissä tapauksissa ilmeni puutteita myös potilaan itsemääräämisoikeuden toteutumisessa ja merkkejä maahanmuuttajataustaisen potilaan syrjinnästä.

Kunnallisten palvelujen vaikea saavutettavuus – hoitoon ja tutkimuksiin pääsyn vaikeus – osoittautui hoitokokemuksen miellyttävyyttä heikentäväksi ja hoidon tasoa laskeväksi tekijäksi. Ne henkilöt, jotka olivat kokeneet löytäneensä hoidon ja päässeensä hoitoon helposti, olivat arvioineet hoidon tason joko erinomaiseksi tai hyväksi. Hoitoon melko helposti tai hankalasti päässeet olivat sen sijaan arvioineet hoidon tason harvemmin erinomaiseksi ja useammin hyväksi tai sitä huonommaksi kuin hoitoon helposti päässeet. Odotus- ja jonotusaikojen pituus erityisesti päivystyksessä ja ensiavussa, mutta myös toimenpiteissä, kuten leikkauksissa oli suurin yksittäinen seikka, johon toivottiin parannusta. Haastatteluissa tuotiin esille, että ei ollut mitenkään epätavallista joutua jonottamaan useita tunteja ennen vastaanottoa. Pitkät jonotus- ja odotusajat eivät tietenkään ole vain vieraskielisten ja maahanmuuttajataustaisten ongelma, vaan ne koskettavat koko asiakaskuntaa.

Saatujen tulosten mukaan vieraskieliset olivat pääosin tyytyväisiä myös saamaansa potilasohjaukseen: annetun tiedon määrään, potilaalle tiedottamiseen tutkimustuloksista, diagnoosista ja hoito-ohjeista. Vieraskielisen asiakaskunnan kohdalla yhteisen kielen puute kuitenkin asettaa haasteita potilasohjauksen tasavertaisuuden toteutumiselle. Potilaan oikeudet riittävään tiedon ja ohjauksen saantiin eivät kieli- ja kommunikatio-ongelmien takia kaikkien kohdalla toteu-

tuneetkaan; vaikka kolme neljästä vastaajasta ilmoitti, ettei heillä ollut kielivaikeuksia hoitotyöntekijöiden kanssa, neljäsosalla vastaajista oli ollut jonkin asteisia kommunikaatio-ongelmia. Lääkärien käyttämä kieli – erityisesti lääketieteen termit – aiheuttivat hankaluuksia myös maahanmuuttajille, jotka olivat arvioineet suomen tai englannin kielen taitonsa hyväksi. Aina kieliongelmat eivät olleet suuria, vaan ne johduivat lähinnä yksittäisten sanojen väärinymmärtämisestä. Joissakin tapauksissa kielivaikeudet olivat kuitenkin estäneet riittävän potilasohjauksen. Tällaisissa tilanteissa vastuu siirtyi henkilökunnalta potilaalle ja tiedon saanti jäi pitkälti maahanmuuttajan oman aktiivisuuden varaan.

Vieraskielisen asiakkaan potilasohjauksen haasteellisuus tuli esille myös työntekijöiden vastauksissa huolena ja epävarmuutena, oliko potilas ymmärtänyt ohjeistuksen oikein. Tässä mielessä varmennusmenetelmissä oli havaittavissa puutteita; pelkällä asian toistamisella tai kysymisellä, oliko potilas ymmärtänyt diagnoosin ja ohjeet, ei välttämättä pystytty varmistamaan tiedon välittymistä. Hoitotyötä maahanmuuttajataustaisten kanssa tehtiin pääasiassa samoin menetelmin kuin syntyperäisten suomalaistenkin kanssa. Sisällöllisesti suuria eroja potilasohjauksessa ei hoitotyöntekijöiden mukaan ollut, mutta yhteisen kielen puutteellisuuden vuoksi osa työntekijöistä turvautui myös demonstrointiin, eleisiin, ilmeisiin ja kuviin tai pyysi asiakasta selittämään annetut hoito-ohjeet. Kirjalliset lääkärintulokset, tutkimustulokset ja ohjeistukset annettiin potilaille lähes yksinomaan suomeksi. Reilulla kolmasosalla vastaajista olikin ollut hankaluuksia ymmärtää saamiaan asiapapereita.

Tietoisuus tulkin käytön mahdollisuudesta oli maahanmuuttajien keskuudessa vaihteleva ja vain harva tutkimukseen osallistunut oli käyttänyt asioimistulkkia. Vastaajat olivat usein pyrkineet pärjäämään omillaan tai turvautuneet perheenjäsenen tai tuttavien apuun. Tulkkauslaajuudesta ei tutkimuksessa ollut kuitenkaan mahdollista saada oikeanlaista kuvaa, sillä kyselyn ulkopuolelle jäivät suomea ja englantia heikosti osaavat tai kokonaan osaamattomat vieraskieliset, jotka todellisuudessa myös tarvitsevat tulkkauspalveluja eniten. Voi olla, että tälle ryhmälle tulkkausapua on tarjottu laajemmin kuin kyselyyn vastanneille. Hoitohenkilökunnan edustajista suurin osa oli ainakin joskus käyttänyt tulkkauspalveluja. Näkemykset tulkkipalvelujen toimivuudesta vaihteli-



vat työntekijöiden kokemusten mukaan, mutta etenkin yhteisen kielen puuttuessa asioimistulkin käyttö nähtiin välttämättömänä. Hoitotyöntekijöidenkään keskuudessa tulkkipalvelujen käytänteet eivät olleet kaikille selviä.

Tutkimuksessa selvitetiinkin myös sitä, mitä kautta maahanmuuttajat olivat saaneet tietoa terveyspalveluista ja terveysjärjestelmästä, sillä ilman tietoa terveyspalveluista maahanmuuttajalla ei ole mahdollisuutta myöskään hyödyntää niitä. Tutkimushetkellä hajanaisuus ja sattumanvaraisuus olivat piirteitä, jotka leimasivat terveysjärjestelmää koskevan tiedon ja opastuksen saantia. Järjestelmän vieraus aiheutti muun muassa sen perusongelman, ettei tiedetty, kenen puoleen kääntyä missäkin tilanteessa. Etenkin puolison rooli ensisijaisena tiedonlähteenä korostui aineistossa. Selkeä instituutioiden kautta välittyvä virallinen tieto oli varsin vähäistä tai vaikeasti saavutettavissa, eikä se tavoittanut läheskään kaikkia vieraskielisiä. Seinäjoella syksyllä 2008 toimintansa aloittanut kaupungin maahanmuuttajakeskus on pyrkinyt paikkaamaan tätä puutetta. Keskuksen tehtävänä on muun muassa tarjota tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, maahanmuuttajan oikeuksista ja velvollisuuksista, kotouttamis- ja tulkkauksipalveluista.

Erityisen vaikeassa asemassa terveyspalveluiden saavutettavuuden suhteen ovat sellaiset vieraskieliset, jotka ovat asuneet Suomessa vähän aikaa, joiden suomen kielen taito on heikko, ja joilla ei ole puolisoa tai muuta tukiverkostoa, jonka kautta saada tietoa ja opastusta. Tällä hetkellä tietoa terveyspalveluista ja -järjestelmästä on vaikea löytää muilla kielillä kuin suomeksi. Vieraskielistä materiaalia, kuten esitteitä ja tietopaketteja on saatavilla varsin vähän ja nekin lähinnä englanniksi eli kielellä, jota kaikki maahanmuuttajat eivät välttämättä osaa. Tutkimustuloksen mukaan yli puolet vastaajista kuitenkin haluaisi saada kirjallista tietoa myös jollakin muulla kielellä kuin suomeksi, esimerkiksi äidinkielellään tai englanniksi.

Tutkimuksessa haluttiin selvittää myös hoitohenkilökunnan kulttuurista kompetenssia eli kykyä hoitaa ja kohdata erilaisesta kulttuurisesta taustasta tuleva potilas. Työntekijöiden kulttuurinen kompetenssi ja oma käsitys valmiuksistaan kohdata maahanmuuttajataustainen potilas vaihtelivat melko paljon. Työntekijät arvioivat ammatillisia valmiuksiaan etenkin kielitaidon ja kulttuurisen tiedon määrällä; kuinka hyvin he olivat perehtyneet eri kulttuurien tapoihin ja

käytäntöihin. Kulttuurisen kompetenssin ja sensitiivisyyden katsottiin kehittyneen erityisesti työkokemuksen myötä. Monet kokivat, ettei koulutus ollut antanut ammatillisia valmiuksia työskennellä maahanmuuttaja-asiakkaiden parissa. Tutkimushetkellä lisä- ja täydennyskoulutus kulttuuristen valmiuksien kehittämiseksi oli vähäistä ja keskittyi hyvin kapea-alaisesti vain kieliopintoihin. Kulttuurisen kompetenssin kehittäminen oli pitkälti työntekijän oman halun ja kiinnostuksen varassa.

Haastateltujen työntekijöiden keskuudessa oli melko yleistä ystävällinen ja myönteinen suhtautuminen eri kulttuuriataustaisiin ihmisiin. Osa piti myönteistä asennoitumista myös hyvänä lähtökohtana potilassuhteen ja luottamuksen rakentamiselle. Reilu puolet haastatelluista piti asiakkaan kulttuurin huomioimista tärkeänä.<sup>2</sup> Omia kulttuurisia lähtökohtiaan ja niiden vaikutusta työhön eivät läheskään kaikki työntekijät olleet kuitenkaan tiedostaneet. Ne, jotka olivat olleet työssään enemmän tekemisissä maahanmuuttajapotilaiden kanssa ja joiden asiakassuhteet olivat olleet pitkäkestoisia, olivat muita useammin myös pohjineet omia asenteitaan ja ennakkoluulojaan. Rasistisia tai syrjiviä puhetapoja, asenteita tai käytäntöjä oli tunnistanut omassa työyhteisössään kolmasosa haastatelluista, ja niiden nähtiin kohdistuvan erityisesti romaneihin, mutta jonkin verran myös maahanmuuttajiin. Rasistiset asenteet ilmenivät työntekijöiden mukaan esimerkiksi vitseinä. Kukaan 24 haastatellusta ei ollut kyseenalaistanut ammattialansa kulttuurisidonnaisuutta, länsimaisen lääketieteen arvoja ja arvopohjaa. Suomalaisia hoitokäytäntöjä pidettiin lähtökohtana, jonka mukaan myös maahanmuuttajataustaisia potilaita oli pääsääntöisesti hoidettu ja ohjeistettu.

Saadut tulokset ovat hyvin samansuuntaisia kuin aiemmissa kotimaisissa tutkimuksissa ja selvityksissä esille nousseet asiat ja vahvistavat käsitystä niistä kehitystarpeista, joita moninaistuva asiakaskunta asettaa terveydenhuoltojärjestelmälle (vrt. esim. Hirstiö-Snellman & Mäkelä 1998; Taavela 1999; Hassinen-Ali-Azzani 2002; Clarke ed. 2003; Pohjanpää 2003; Arvilommi 2005; Clarke ed. 2005; Wahlbeck ym. 2008). Kehitystarpeet kohdistuvat erityisesti siihen, kuinka tiedottaa terveyspalveluista ja -järjestelmästä heterogeeniselle vieraskielisten joukolle, jonka kielitaito ja tiedontarve vaihtelevat. Lisäksi vieraskielisen materiaalin vähäisyys hankaloittaa potilasohjausta niin asiakkaan kuin hoitotyöntekijänkin näkökulmas-

ta. Tutkimuksen tulosten valossa kulttuurisen tietoisuuden lisäämiselle työntekijöiden keskuudessa olisi tarvetta. Pääpainon lisäkoulutuksessa ei tulisi olla kulttuuristen erityispiirteiden opettamisessa, mikä pahimmillaan vain vahvistaa vallalla olevia stereotyyppiä kyseisestä maahanmuuttajaryhmästä, vaan työntekijän omien kulttuuristen lähtökohtien, käsitysten ja asenteiden tunnistamisessa – oman etnosentrismien tiedostamisessa.

Kirjoitus perustuu Anne Häkkisen laatimaan tutkimusraporttiin: *Maahanmuuttajien terveyspalvelutarpeeseen vastaaminen Etelä-Pohjanmaalla*. Tutkimusraportti julkaistaan Siirtolaisuusinstituutin Pohjanmaan aluekeskuksen tutkimuksia -sarjassa talvella 2009/2010.

## Kirjallisuus

- Arvilommi, Nicola. *Monikulttuurisuus sosiaali- ja terveysalan ammatillisena haasteena*. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja D., Työpapereita No.30. Diakonia ammattikorkeakoulu. Helsinki 2005.
- Clarke, Kris (ed.). *Welfare Research into Marginal Communities in Finland: Insider Perspectives on Health and Social Care*. University of Tampere, Department of Social Policy and Social Work, Research Reports Series A, No. 8. University of Tampere. Tampere 2003.
- Clarke, Kris (ed.). *The Problematics of well-being: Experiences and Expectations of migrants and New Finns in the Finnish Welfare State*. Research Reports Series A. No.9. University of Tampere, Department of Social Policy and Social Work. Tampere 2005.
- Gissler, Mika & Malin, Maili & Matveinen, Petri. *Maahanmuuttajat ja julkiset palvelut: Terveystieteiden palvelut ja sosiaalihuollon laitospalvelut*. Teoksessa Mika Gissler & Maili Malin & Petri Matveinen & Matti Sarvimäki & Aki Kangasharju, *Maahanmuuttajat ja julkiset palvelut*. Työpoliittinen tutkimus 296. Stakes, Työministeriö, 1–98. Helsinki 2006.
- Hassinen-Ali-Azzani, Tuulikki. *Terveys ja lapset ovat Jumalan lahjoja: etnografia somalialaisten terveyskäsitteistä ja perhe-elämän hoitokäytännöistä suomalaiseseen kulttuuriin siirtymävaiheessa*. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, hoitotieteen laitos. Kuopion yliopisto. Kuopio 2002.
- Hirstiö-Snellman, Paula & Mäkelä, Marjukka. *Maahanmuuttajat sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakkaina*. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 12:1998. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki 1998.
- Pohjanpää, Kirsti. *Terveyspalvelujen käyttö*. Teoksessa Kirsti Pohjanpää & Seppo Paananen & Mauri Nieminen (toim.), *Maahanmuuttajien elinolot: Venäläisten, virolaisten, somalialaisten ja vietnamläisten elämää Suomessa 2002*. Elinolot 2003: 1. Tilastokeskus, 120–127. Helsinki 2003.
- Rastas, Anna. *Rasismi: Oppeja, asenteita, toimintaa ja seurauksia*. Teoksessa Anna Rastas & Laura Huttunen & Olli Löytty (toim.), *Suomalainen vieraskirja: Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta*. Vastapaino, 69–116. Tampere 2005.
- Sektoritutkimuksen neuvottelukunta. *Maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan elämän eri osa-alueilla: Esiselvitysraportti*. Työterveyslaitos, Kuntoutussäätiö, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos 2009. URL [http://www.minedu.fi/OPM/Tiede/setu/julkaisut/Osaaminenx\\_tyx\\_ja\\_hyvinvointi/?lang=fi](http://www.minedu.fi/OPM/Tiede/setu/julkaisut/Osaaminenx_tyx_ja_hyvinvointi/?lang=fi) [Luettu 5.5.2009]
- Tilastokeskus 2009. Väestörakenne-tietokanta URL [http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/vrm/vaerak/vaerak\\_fi.asp](http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/vrm/vaerak/vaerak_fi.asp) [Luettu 28.4.2009]
- Wahlbeck, Kristian & Manderbacka, Kristiina & Vuorenkoski, Lauri & Kuusio, Hannamaria & Luoma, Minna-Liisa & Widström, Eeva 2008. *Quality and Equality of Access to Healthcare Services: HealthQUEST Country Report in Finland*. Stakesin raportteja 1/2008. Stakes. Helsinki 2008.

## Viitteet

- 1 Tutkimuksen toteutti Siirtolaisuusinstituutin Pohjanmaan aluekeskus, ja vastuullisena johtajana toimi FT, dosentti Markku Mattila. Tutkimuksen rahoittivat Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri ja Seinäjoen kaupunki.
- 2 Tuloksiin voi vaikuttaa myös se, että haastateltaviksi on valikoitunut henkilöitä, jotka ovat enemmän tekemisissä maahanmuuttajien kanssa ja siten todennäköisesti myös suhtautuvat myönteisem-

min erilaisuuteen. Lisäksi kysymyksenasettelut ohjaavat aina sitä, miten kysymyksiin vastataan; mitä haastateltavat olettavat tutkijan haluavan tietää. Työntekijät ovat todennäköisesti tietoisia myös

alansa velvoittamasta yhdenvertaisuuden periaatteesta, jolloin kynnys esittää jokin asiakasryhmä negatiivisessa valossa nousee. Tuskinpa kukaan on halunnut leimautua rasistiksi.

## **FinnForum IX**

**26–27 May 2010, Thunder Bay**

### **FinnForum Call for Papers**

The theme for Finn Forum IX is Finland and the World: Past, Present and Future. We welcome submissions dealing with Finnish history, migration, culture and language. In this era of globalization we also encourage submissions for presentations and panels focused on contemporary cultural, social and economic aspects of the Finnish Diaspora and the country's impact on the on the world. [Click here to download the full English Call for Papers.](#)

Since 1974, Finn Forum has developed into a premier international conference that provides a public arena where scholars working in widely dispersed locations and diverse disciplines come together to present the results of their research. The eight previous conferences have been held in, Sweden, the United States, Canada and Finland.

Every forum offers opportunities to present research within a specific thematic approach. The first round of conferences looked at the immigrant communities and activities within North America; the second looked at questions relating to ethnicity and multiculturalism, for the third the theme was widened to include the whole interdisciplinary spectrum of Finnish Studies. The theme for Finn Forum IX is Finland and the World: Past, Present and Future.

---

PS. On ilmennyt kiinnostusta jatkaa matkaa Vancouveriin ja Sointulan ihanneyhteiskuntaan (Matti Kurikka) FinnForumien jälkeen. Ryhmämatkasta kiinnostuneet, ottakaa yhteyttä [shaalto@utu.fi](mailto:shaalto@utu.fi) tai + 358 (0)2 28 404 43.

# Polish immigration to Finland – statistical survey



Malgorzata Grajewska

## Introduction

Poland has always been recognized as a country of emigration. The Second World War, when over five million people emigrated, border changes and unofficial emigration during the post-war communist period 1945-1989 are examples only from 20<sup>th</sup> century. Reasons for emigration of that time were mainly political. After the transformation in 1989 people encountered an opportunity to emigrate in order to look for better conditions of life and work. Because of a still-existing gap in economical development between Poland and Western Europe, lots of people decided to take advantage of this possibility. The crucial moment was 1<sup>st</sup> May 2004 when Poland accessed European Union and gained an admission to the free market of labour flows. However, only Great Britain, Ireland and Sweden opened their borders for citizens of New Member States without restrictions. After a few years only Austria and Germany require special permissions for job till now.

There are some typical destination-countries which Polish emigrants usually choose. The most popular nowadays are Great Britain, Germany, Ireland, Holland and Italy. According to the esteems of Central Statistical Office in Poland (GUS, 2009) in the end of 2008 around 2 210 thousands of Polish citizens lived abroad, from whom 1 887 thousands in Europe and 1 820 thousands in the European Union. Table 1 presents numbers of emigrants from Poland living in the period 2004-2008 in Europe, EU and five European countries with the largest Polish centres.

Nevertheless small Polish communities can be found almost in each of European countries. One of

*Malgorzata Grajewska was on the Erasmus internship in the Institute of Migration for 3 months period. She is a student of the Institute of Political Science, University of Warsaw, Poland.*

Table 1. Emigration from Poland for a temporary stay in the period 2004-2008 (in thousands). Data: Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004-2008.

destination/year	2004	2005	2006	2007	2008
Europe	770	1 200	1 610	1 925	1 887
European Union	750	1 170	1 550	1 860	1 820
Great Britain	150	340	580	690	650
Germany	385	430	450	490	490
Ireland	15	76	120	200	180
Holland	23	43	55	98	108
Italy	59	70	85	87	88

these less popular destinations is Finland. Flows of migrants between these two Baltic Sea-cross-neighbours have not been significant, but it is worth following how it has been changing through the passage of time after EU enlargement in 2004.

## Polish immigration to Finland

Until 1980 Finland had also been a source of emigration. Since then the trend has reversed and Finland has become a country of immigration, mostly for foreign citizens from Europe, especially from Sweden, Russia and Estonia. The peak of immigration to Finland was reached in 2008 when 29 114 foreigners settled. Numbers for previous years are respectively: 2007 – 26 029; 2006 – 22 451; 2005 – 21 355 and 2004 – 20 333 (Statistics Finland). Despite this fact, Finland is still a country which has the smallest percentage of foreign population among EU15 states (2,5% in 2008).

Explanation for this situation can provide an assumption based on obstacles which encounter immigrants in the Finnish labour market. Among these vulnerabilities high unemployment rate, low value to foreign labour stock by Finnish employers and poor

language skills (while good knowledge required) are the most significant to be mentioned (Heikkilä, 2005). That is one possible comment for the phenomenon that Finland is not a popular choice of destination also for New Member States (NMS) included Poland. Another reason can be the state policy: Denmark and Sweden allowed free movement of NMS citizens to their labour markets at once and that is why these Nordic countries were chosen the more often among NMS (Heikkilä & Wilkman, 2008).

Figure 1 shows immigration from Poland to Finland, emigration from Finland to Poland and net migration through the whole period 1989-2008. There were two growth periods in the streams of migration between these two countries: the first one just after the crucial year 1989 and the second after 2006. Nevertheless, since the beginning of 21<sup>st</sup> century regular intensification can be observed. The rapid growth in 2006 is probably because of the fact that since 1<sup>st</sup> of May 2006 the transition period expired and Finland ceased the restrictions in free-movement of labour market. This also evidence that looking for job is the main reason for immigration to Finland from Poland.

During the first year after EU enlargement 115 people from Poland entered Finland. Almost half of them (53) settled in Uusimaa county, consistently to

Table 2. Immigration of Polish citizens to Finland by county 2004. Data: Statistics Finland.

Total	115
Uusimaa	53
Itä-Uusimaa	-
Varsinais-Suomi	16
Satakunta	4
Kanta-Häme	1
Pirkanmaa	9
Päijät-Häme	3
Kymenlaakso	-
South Karelia	3
Etelä-Savo	1
Pohjois-Savo	4
North Karelia	2
Central Finland	3
South Ostrobothnia	1
Ostrobothnia	4
Central Ostrobothnia	-
North Ostrobothnia	4
Kainuu	1
Lapland	1
Åland Islands	5

Table 3. Emigration of Finnish citizens to Poland by county 2004. Data: Statistics Finland.

Total	69
Uusimaa	36
Itä-Uusimaa	1
Varsinais-Suomi	9
Satakunta	-
Kanta-Häme	-
Pirkanmaa	-
Päijät-Häme	1
Kymenlaakso	2
South Karelia	-
Etelä-Savo	-
Pohjois-Savo	4
North Karelia	-
Central Finland	2
South Ostrobothnia	-
Ostrobothnia	7
Central Ostrobothnia	1
North Ostrobothnia	5
Kainuu	-
Lapland	1
Åland Islands	-

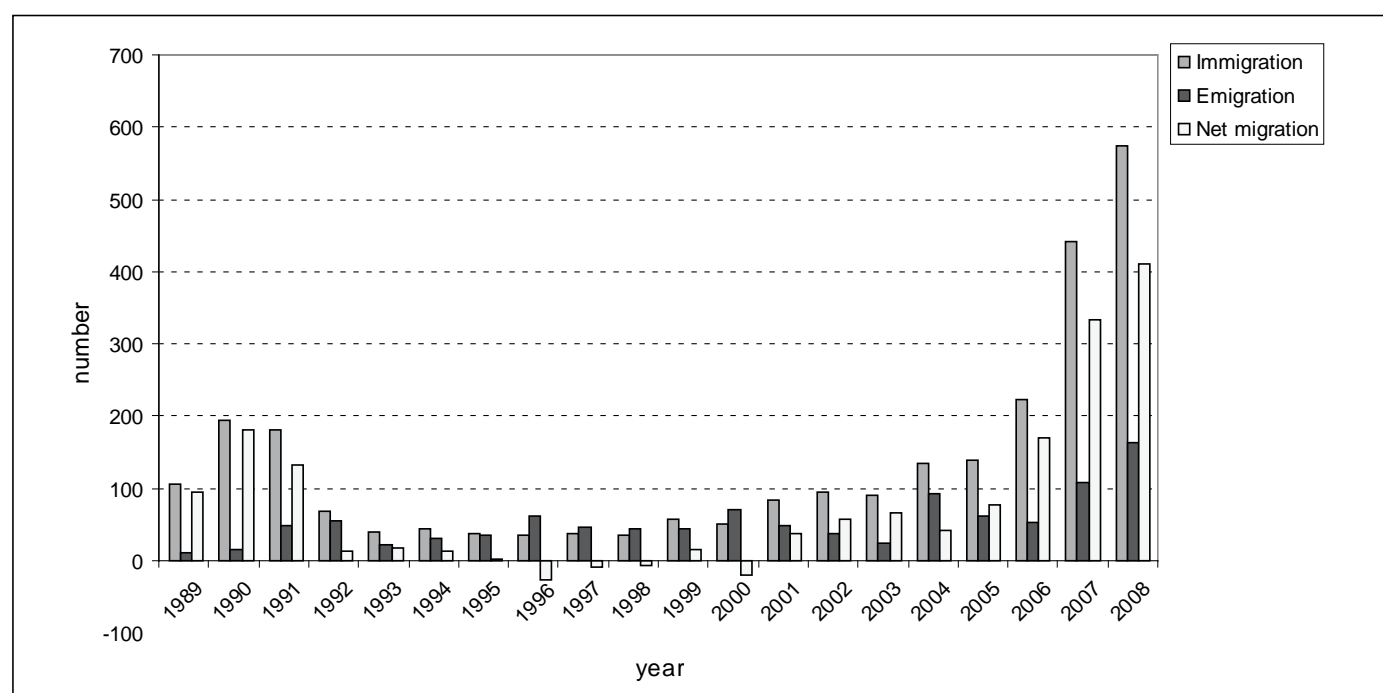


Figure 1. Immigration from Poland to Finland and emigration from Finland to Poland 1989–2008. Data: Statistics Finland.

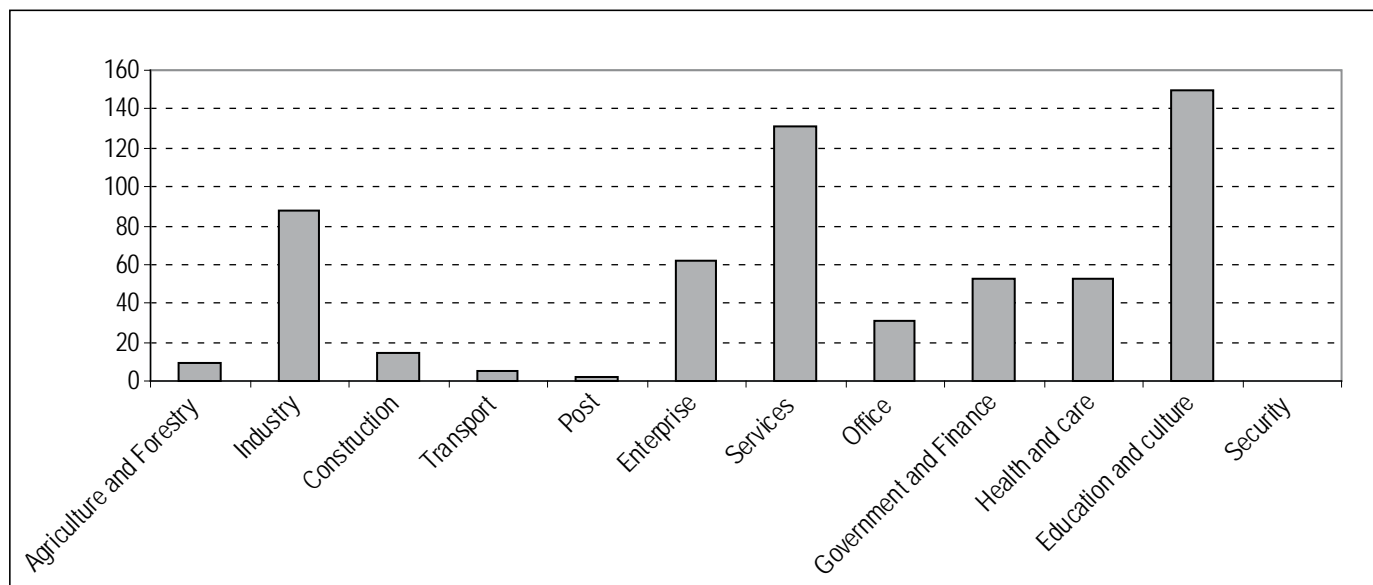


Figure 2. Economic sectors of employed Polish immigrants by country of birth in Finland 2004. Data: Statistics Finland.

the pattern prevalent among all Nordic countries that capital city areas attract immigrants the most (Heikkilä & Wilkman, 2008). Next positions occupy regions of Varsinais-Suomi and Pirkanmaa, mainly because of cities of Turku and Tampere. According to special data bought from Statistics Finland by Institute of Migration, the table 2 presents Polish settlement in particular counties of Finland. Apart from main cities settlement in the rest of Finland seems to be random, equable and strongly connected to particular reasons of single persons.

To comparison, table 3 presents outflows from Finnish counties to Poland. It seems to be almost twice less that the opposite direction. This is also an example which confirms the trend showed in Figure 1 that Finland has usually positive net migration and gains the inflows of Polish immigrants rather than loses outflows to the opposite direction.

### Polish immigrants in the Finnish labour market

There are differences between Polish and Finnish data about number of Polish immigrants in Finland. According the data from Statistics Finland in the year of 2004 in Finland lived 1204 Polish immigrant between 15 and 74 years old, 672 of whom have a job. Figure two indicates employment of Polish migrants by economic sectors.

Three main fields in which Polish immigrants find employment the most often are education and culture (150), services (131) and industry (88). The most popular occupations among industrial sector are metal industry and chemical processing. Polish people employed in the service branch work usually as cleaners, sales officers or take restaurant jobs. Not only low-skilled job dominate among Poles but also professions require more specific training. The example is relatively high number of teachers and artists of Polish background working in Finland.

Polish Ministry of Labour and Social Policy publishes from 2004 every half a year the Information about employment of Polish citizens in European Economic Area (EEA) countries and Switzerland and of citizens of EEA states in Poland (Informacja w sprawie zatrudnienia obywateli polskich w państwach Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii oraz obywateli państw EOG w Polsce). The publication contains data about permissions for job given to Polish citizens by Finnish state. Table 4 presents these numbers.

From the 1<sup>st</sup> of May 2006 Finland abandoned two-year transition period and since then Polish citizens has not needed to apply for permission anymore. However, according to Finnish law, there is an obligation of immigrant workers to register themselves in employment offices. Between 1<sup>st</sup> of May 2004 and 30<sup>th</sup> of April 2006 Poles gained together 343 permissions for work. This data can illustrate the scale of

Table 4. Numbers of permission given to Polish immigrant workers in Finland. Data: Informacja w sprawie zatrudnienia obywateli polskich w państwach Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii oraz obywateli państw EOG w Polsce, 2008.

Year/Period	2003	January-April 2004	May-December 2004	2005	January-April 2006
Numbers of Permissions	720	325	130	152	61

Polish job-migration but they are not a synonym of real amount of Polish workers in Finland. The data do not comprise e.g. those who returned to Poland after temporary job or who work without legalization (Informacja w sprawie zatrudnienia obywateli polskich w państwach Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii oraz obywateli państw EOG w Polsce).

After the growth of Polish immigration after 1<sup>st</sup> of May 2006, in 2007 and 2008 situation seems to be stable. The latest data from October 2008 says that in Finland live about 4000 Polish citizens for economic purposes (Informacja...,2008). They are mostly men without families – majority of them (2500-3000) is employed in the metal industry (including shipbuilding industry) in Rauma, Turku and Helsinki as welders or machine operators. The second branch with significant amount of Poles employed is construction (e.g. in Olkiluoto by atomic power station building 50% of staff i.e. 1 000 people are Poles). Majority of these workers are delegated by Polish employers for a certain period of a couple of months.

Moreover, Polish citizens each year take up seasonal jobs in agriculture sector during the summer as strawberries and other fruit and vegetables pickers. The number fluctuates near several hundred people.

The separate group are highly-skilled professionals, mainly of IT branch who have started legal and permanent job in Finland.

To integrate Polish community in Finland 23 Finnish-Polish associations exist, connected under one umbrella association (Suomi-Puola Yhdistysten Liitto (SPYL)). They function in main Finnish cities like Helsinki, Turku, Tampere Lahti, Mikkeli etc. to develop Finnish-Polish relations and promote knowledge of Poland in Finland. Relatively, in Poland is Polish-Finnish Association with the main office in Warsaw and four agencies e.g. in Gdansk. The second important area which integrates Polish people in Finland is the Catholic Church and several parishes offering masses in Polish language.

## Conclusion

Flows of migrants between Finland and Poland are modest despite the growth after 2006. Polish migration to Finland can serve as an example to show how small communities function in this Nordic country. The author hopes that this article can be her first step towards deeper investigation of this topic. It would be advantageous and interesting to lead some qualitative research in the future to reveal personal experiences of single Polish immigrants.

## References

- Frejka T, Okólski M, Sword K: In-depth studies on migration in Central and Eastern Europe: the case of Poland. United Nations Economic Studies No. 11. New York and Geneva 1998.
- Heikkilä, Elli: Mobile Vulnerabilities: Perspectives on the Vulnerabilities of Immigrants in the Finnish Labour Market. *Population, Space and Place* 11, 485-497 (2005).
- Heikkilä, Elli & Wilkman, Sirkku: Attraction of the Nordic Countries in International Migration. Institute of Migration, *Siirtolaisuus-Migration* 1/2008. Turku 2008.
- Statistics Finland. Record immigration and migration gain in 2008.
- Central Statistical Office. Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004-2008. [http://www.stat.gov.pl/gus/5840\\_3583\\_PLK\\_HTML.htm](http://www.stat.gov.pl/gus/5840_3583_PLK_HTML.htm)
- (Ministry of Labour and Social Policy, Poland). Informacja w sprawie zatrudnienia obywateli polskich w państwach Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii oraz obywateli państw EOG w Polsce. <http://www.polacy.gov.pl/?1,30,216>.

## Statistical resources

- Statistics Finland.  
Eurostat.

# Käynti Omskin alueella Siperiassa kesällä 1992



Olavi Granö

*Kirjoitus on omistettu Professori Olavi Koivukankaalle hänen jättäessään luomansa Siirtolaisuusinstituutin johtajan tehtävät. Kiitoksin siirtolaisuuden ja sen tutkimuksen hyväksi tehdystä arvokkaasta työstä.*

Suomen televisio järjesti kesäkuussa 1992 matkan Omskiin ja sen ympäristöön tarkoituksena kuvata mahdollisesti vielä jäljellä olevia suomalaiskyliä ja niiden asukkaita, jotka vallankumouksesta lähtien olivat jääneet eristyksiin. Minulle tarjottiin mahdollisuus osallistua matkaan yhdessä Siperian historian tutkijan fil. tri Alpo Juntusen kanssa. Näin pääsin ensimmäisen kerran käymään sillä alueella, jossa isoisäni Johannes Granö ja hänen jälkeensä setäni Paavo Granö oli toiminut siellä pitkään Siperian suomalaisten pappina. Siten myös isäni Johannes Gabriel (Kaapo) Granö oli elänyt lapsuutensa Omskissa ja myöhemmin sieltä käsin tehnyt tutkimusmatkansa Mongoliaan ja Altaille.

Olimme lähes ensimmäisiä ulkomaalaisia 75 vuotta suljettuna olleessa kaupungissa. Omsk oli tänä aikana paisunut 150 000 asukkaan kaupungista miljoonakaupungiksi. Seminaari oli muuttunut yliopistoksi. Maineikas kadettikoulu, nykyisin Kansallisen Puolustuksen Akatemia, ja Länsi-Siperian Maantieteellinen seura olivat yhä toiminnassa. Seurassa oli käyntini aikana järjestetty tilaisuus, jossa käsiteltiin isoisäni toimintaa Omskin alueella ja isääni Siperian tutkijana.

*Kirjoittaja on akateemikko Olavi Granö, Siirtolaisuusinstituutin valtuuskunnan kunniapuheenjohtaja.*

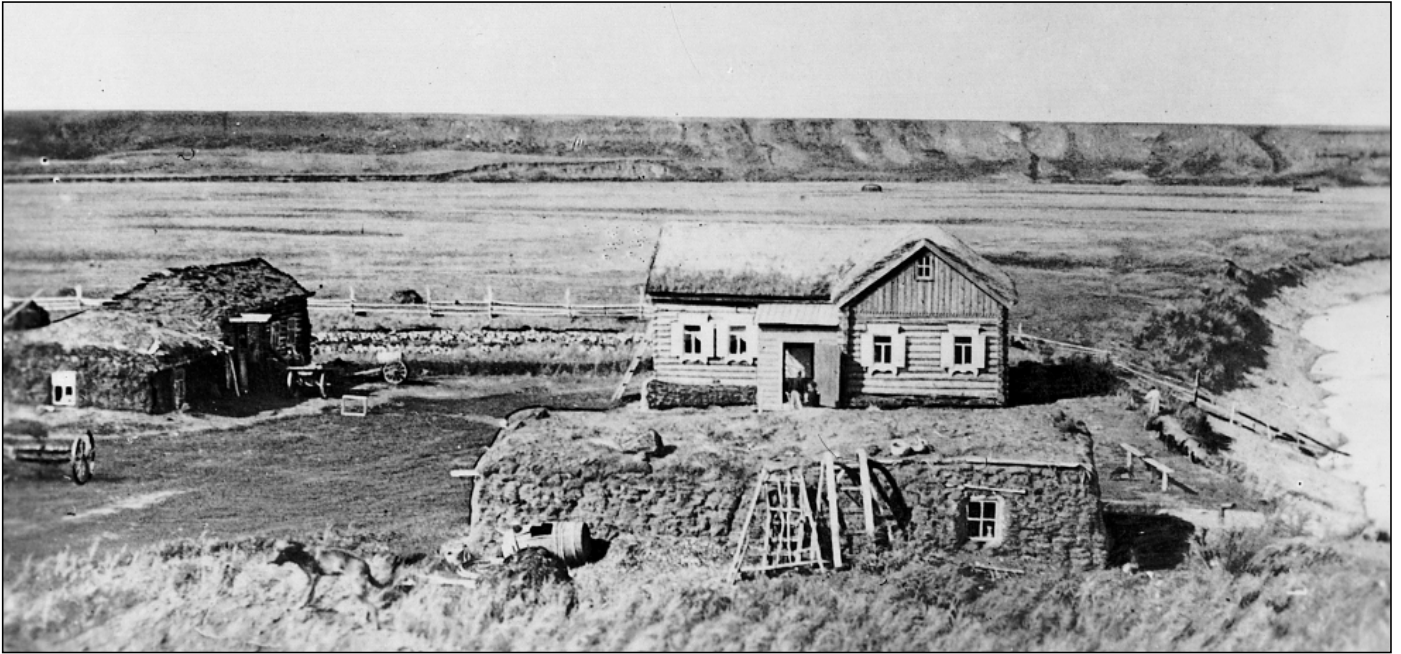
Nikolski Prospekt -kadun, entisen Varlamovskaja-kadun loppupää oli vielä jäljellä hyvin säilyneenä puutalomiljööenä. Sieltä rehevien poppelien varjosta löytyi vanha suomalainen pappila, hyvin tunnistettavissa vuosisadan alussa otetusta valokuvasta (kuva 1.). Naapurissa asuneen, Viroon 1921 muuttaneen, Anders Valsin kolmesta talosta oli keskimmäinen purettu. Niin oli käynyt 1980-luvulla myös isäni 1913 rakennuttamalle talolle pappilan pihalla, jossa vain pe-



Kuva 1. Varlamovskaja-katua Omskissa 1910-luvulla. Vasemmalla suomalaisena pappilana 1902–18 toiminut talo, jonka Johannes Granö omisti 1902–13; sen jälkeen hänen poikansa Paavo Granö vuoteen 1919, jolloin talo siirrettiin bolševikeille, ensimmäisenä asukkaana Suomesta paennut punakaartilaispäällikkö Heikki Kaljunen. Pappilasta oikealle on virolaissyntyisen kiinteistöurakoitsija Valsin kolme taloa, joista keskimmäinen on myöhemmin purettu. Valokuvannut J.G.Granö 1915. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, J.G.Granön kokoelma.

rustan tiiliskivet olivat jäljellä pinottuina. Saimme tietää, että Omskin kaupungin tarkoituksena on suojella kyseinen puutalokortteli sekä entisöidä pappila Omskin alueen suomalaisten kulttuurikeskukseksi. Suunnitelmaa ei kuitenkaan ole toteutettu. Myös papin maatilain paikka Rostovkan kylässä Om-joen varrella, 16 km Omskin kaupungista, löytyi vanhan valokuvan (kuva 2.) perusteella. Päärakennus oli kuitenkin purettu.





Kuva 2. Suomalaisen papin maatila ("saimika") Rostovkan kylässä Barraba-arolla 13 km Omskista itään Omjoen varrella. Kuvassa näkyvä olkikattoinen talo on juuri rakennettu, jota ennen asuttiin siperialaiseen tapaan turvemajassa (etualalla). Valokuvannut J.G.Granö 1904. SKS, J.G.Granön kokoelma.

Isoisäni oli muuttanut perheineen 1885 Omskiin Siperiassa asuvien suomalaisten rangaistusvankien ja näiden jälkeläisten sekä eri aikoina Suomesta ja Inkeristä tulleiden siirtolaisten papiksi. Virkakausi oli kestänyt kuusi vuotta. Hän palasi uudestaan tähän tehtävään 1902 ja toimi siinä kuolemaansa 1913 asti, jonka jälkeen setäni Paavo Granö oli siellä pappina vallankumoukseen saakka. Hän pääsi perheineen siirtymään Suomeen vasta 1921.

Isäni piti Omskin pappilaa tukikohtanaan tehdessään kolme pitkää tutkimusmatkaa Mongoliaan 1906, 1907 ja 1909. Näillä matkoillaan hänellä oli apulaisinaan Siperiassa asuvia suomalaisia ja virolaisia. Minua kiinnosti saada tietoja nimenomaan heidän myöhemmistä vaiheistaan.

Näiden isäni matkatovereiden, Elias Saaren ja Tapani Unkurin elämänvaiheet selvisivät siellä tapaamieni sukulaisten kertomuksista. Elias Saari (Ilja Ivanov), ensimmäisen ja vaikeimman matkan seuralainen, tunsikin laajalti Siperiaa, sillä hän oli toiminut pitkään kullanhuuhtojana Sajanin vuorten rinteillä. Hänen isänsä Matti Saari, Granön perheen läheinen ystävä, oli lähtöisin inkeriläisten siirtolaisten jo 1802 perustamasta Ryzkovan kylästä yli 200 km Omskista luoteeseen. Matti Saari oli muuttanut pois kotikylästään ja rakentanut talonsa noin 100 kilometrin päähän

Omskista itään vievän junaradan varteen lähelle Omsiirtolaa, jossa asui paljon suomalaisia ja virolaisia. Elias asui vuoden 1906 Mongolian matkan jälkeen tässä Saaren (Ivanovkan) kylässä veljensä, siirtolan rautatieaseman, Kolonijan, apulaisasemapäällikön Johannes Saaren naapuritalossa ja kuoli naimattomana 1933 lähes 80 vuoden ikäisenä ennen Stalinin ajan, vuonna 1937 alkaneita pahimpia vainoja. Talot olivat siellä käydessäni vielä jäljellä. Johannes kuoli jo 1920 ja hänen hautakivensä löysin suvun alkuperäisen kotikylän Ryzkovan hautausmaalta. Siellä käydessäni tapasin kaksi vanhaa naista, jotka molemmat osasivat vanhahtavaa suomea, jossa oli joukossa paljon viron- ja venäjänkielisiä sanoja. Keskustellessamme kävi ilmi, että heidän käsityksensä mukaan Suomi ei ollut erillinen valtio, vaan osa Ruotsia. Ryzkovan siirtola oli nimittäin muodostunut jo 1802, jolloin Suomi tosiaan vielä oli osa Ruotsin valtakuntaa. Sain tietää, että Johannes Saaren (Ivanov) ja hänen muiden veljiensä jälkeläisiä asuu sekä Omskin ympäristössä että muualla Venäjällä.

Tapani (Stepan) Unkuri, isäni matkakumppani 1909, oli Ylihärmästä taposta tuomittuna Siperiaan lähetetyn Matti Unkurin poika. Matti Unkuri oli raijannut 1898 uudistalonsa eräiden muiden suomalaisten mukana Omskin pohjoispuolelle asumattomalle



Kuva 3. Matti Unkurin talo Bugenen siirtolassa. Oikealla Unkuri emäntineen. Taloa, joka on huonokuntoisena edelleen olemassa, ollaan Olavi Koivukankaan toimesta siirtämässä Suomeen siirtolaismuseoalueelle Seinäjoelle. Valokuvannut J.G.Granö 1904. SKS, J.G.Granön kokoelma.

seudulle, lähelle Bugenen (nykynimeltään Finnyn) kylää. Matti eli siellä ahkeralla työllä varakkuutensa hankkineena monilapsisen perheen isänä. Tämä alue oli käyntini aikaan lähes autioitunut. Matti Unkurin talo (kuva 3) on edelleenkin olemassa, tosin huonossa kunnossa.

Juuri tätä taloa ollaan siirtämässä Suomeen Siirtolaisuusinstituutin museoalueelle Seinäjoelle. Tällaisen operaation voisi ajatella olevan nykyvenäjän monimutkaisen byrokratian takia lähes ylivoimaisen tehtävän jopa Olavi Koivukankaalle, joka vuosien mittaan on saanut tarmokkaalla toiminnallaan toteutettua monet vaikeatkin aloitteensa.

Tapani Unkurin myöhemmistä vaiheista kuulin, että hän oli ensimmäisen maailmansodan aikana rintamalla ja palattuaan kotikyläänsä joutui myöhemmin kokemaan "rikkaan kulakin" poikana Stalinin ajan vainoja.

Eila Lahti-Arguntina on arkistolähteiden pohjalta koonnut hänen kohtalonsa seuraavasti: *"Unkuri, Stepan Matinpöika, syntynyt 1891 Omskin alue Bolshije Ukin piiri Morozkino, asuinpaikka Omskin alue Znamenkan piiri Larionovo, vangittu 3.12.1937, tuomittu*

*14.3.1938 Finnyn kyläneuvoston jäsenenä vastavallankumouksellisesta toiminnasta, ammuttu 2.4.1938 Omskissa. Rehabilitoitu 7.6.1989 Omskissa". Hänen veljensä David tuomittiin ja ammuttiin samoihin aikoihin. Tapani Unkurin poika Vasili tuomittiin kymmeneksi vuodeksi pakkotyöhön (Lahti-Arguntina 2001, s.547).*

Tapani Unkurin nuorin poika, Omskissa asuva Mikko samoin kuin David Unkurin tytär tyttäriin tekivät matkan Suomeen elokuussa 1992 ja kävivät Ylihärmässä isoisänsä vanhaa kotipaikkaa katsomassa.

Vuoden 1907 matkatoverin, Siperian virolaisen Karl (Kalle) Vokkin kohtalon tiesin entuudestaan. Vokkin väärin väitetty osallistuminen asevelvollisuusaikanaan 1890 Pietarissa vastavallankumoukselliseen toimintaan oli johtanut karkotukseen Siperiaan. Siellä hän oli mennyt naimisiin Omskin suomalaisen pappilan Iisalmelta kotoisin olevan koti-apulaisen kanssa ja muuttanut Bugenen suomalaiskylään, jossa asui Unkurien naapurina. Siellä varakkaana kauppiana elänyt Vokk pakeni perheineen vallankumouksen jälkeen 1922 vanhaan kotimaahansa Viroon, jossa hän toistamiseen kotinsa menettäneenä kuoli vaikeissa olosuhteissa 1953. Tyttären, Eva Aimren, jonka kummina isäni oli, tapasin Tarton yliopiston 70-vuotisjuhlien aikana 1989. Häneltä, samoin kuin hänen sisareltaan, Elin Roosilta, olen saanut paljon tietoja Bugenen kylän elämästä vallankumouksen vuosilta.

Saatoinkin käyntini aikana todeta, että aika 80 vuoden takaa eli vain voimakkaina muistoina. Jäljellä oli kuitenkin sama maisema: silmäkantamattomiin ulottuva tasainen aro, jota suuret virrat halkovat.

## Kirjallisuutta

- Granö, J. G. (1905). Siperian suomalaiset siirtolat. *Fennia* 22:4.
- Granö, J. G. (1919–21). Altai. Vaellusvuosina nähtyä ja elettyä, WSOY, Porvoo.
- Haarala, Ruslan (2005). ”Juttele eestis tai suomeks daze ryssäki käyb”. *Siirtolaisuus – Migration* 4/2005.
- Lahti-Arguntina, Eila (2001). Olimme joukko vieras vaan. Venäjänsuomalaiset vainonuhrit Neuvostoliitossa 1930-luvun alusta 1950-luvun alkuun. Siirtolaisuusinstituutti-Turku. Vammalan kirjapaino.

# Immigrants in the competitive and segmented labour markets



Elli Heikkilä

Will Somerville and Madeleine Sumption, Migration Policy Institute, have recently published “Immigration and the labour market: Theory, evidence and policy” -report which raises interesting aspects to the relevant topic. According to them, immigrant competition is likely to be concentrated on certain kinds of jobs that immigrants can easily fill, particularly those that do not require language fluency, cultural knowledge or local experience. This means that previous immigrants, i.e. foreign-born workers already present in the country bear the effects of competition from new immigrants. Most native workers are sheltered from immigrant competition, since they can work in jobs in which they have a comparative advantage over immigrants. Some natives might also lose out due to new immigration if they are unable to move into these ‘language-intensive’ jobs, for example due to poor communication skills. Language is crucial to labour market achievement in many jobs but some natives lack good linguistic ability, particularly in the group of children of immigrants.

New immigrants share many characteristics with previous immigrants, making them close substitutes from the employer’s point of view. Previous immigrants’ vulnerability declines over time as they learn the language and gain relevant experience. Immigrants and natives are likely to have different sets of skills, preventing employers from viewing them as perfect substitutes.

Immigrants are also willing to work hard in jobs with no clear potential for upward mobility such as most seasonal agricultural work. The reasons are for example that they see this ‘low-status’ work as temporary; because they are gaining non-financial benefits such as learning the language; or because the wage does not seem low in comparison with earnings in their home country. Immigrants increase also economic growth by working in cyclical or seasonal sectors such as construction or agriculture.

clical or seasonal sectors such as construction or agriculture.

Scott et al. (2008) research tells that British-born employees no longer see agriculture as offering a viable career-path, and to address this, farmers have turned to migrant workers. 84 percent of harvest-based agricultural workers during times of peak production are now foreign born in the UK. To put this in an historical context, in the 1970s only 1.3 percent of agricultural workers were born abroad. Migrant workers are more willing than British workers to supply their labour to UK farmers if the income they receive rises in value when transferred to their home country; if they see the work as a platform to upward socio-economic mobility; and/or if they are desperate and there are no other alternative, for example, if they are irregular migrants. The employers were asked to list advantages of the migrant workers and the most important advantage that came through relates to the perceived work ethic of migrants. The employers were enquired about the best solutions to address current and future labour shortages and skills gaps. Just under 80 percent of respondents felt that immigration had an important role to play within UK agriculture.

## Sources

Scott, Sam, Ashley McCormick & Maja Zaloznik (2008). Staff shortages and immigration in agriculture. A paper prepared for the Migration Advisory Committee. Web published by the Migration Advisory Committee. 85 p. [www.ukba.homeoffice.gov.uk/mac](http://www.ukba.homeoffice.gov.uk/mac)

Somerville, Will & Madeleine Sumption (2009). Immigration and the labour market: Theory, evidence and policy. Equality and Human Rights Commission and Migration Policy Institute. 52 p.

# Siirtolaisuusinstituutin Pohjanmaan aluekeskus



## Markku Mattila

Seinäjoen kaupungin ja Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin rahoituksella tehdyn tutkimuksen *Maahanmuuttajien terveystalvutarupeeseen vastaaminen Etelä-Pohjanmaalla* tutkimusraportti on valmistumassa. Kirjan julkaisupäivästä ei kuitenkaan vielä ole tietoa, sillä tarkoitus olisi pitää julkaisu-tilaisuus. Ellei sitä saada mukavasti pidettyä ennen joulua, siirretään se tammikuulle. Tutkimus on lisäksi tarkoitus saattaa luettavaksi myös Instituutin Web-reportit -sarjassa.

Toisaalla tässä numerossa olevasta aluekeskuksen tutkija Anne Häkkisen artikkelista projektin keskeisiä tuloksia on kuitenkin jo luettavissa. Lisäksi tutkija Häkkinen kävi esittelemässä terveystalvututkimuksen tuloksia ja problematiikkaa myös lokakuun lopulla Joensuun yliopistolla pidetyillä ETMU-päivillä, jossa erään työryhmän aiheena oli maahanmuuttajien terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen.

Etelä-Pohjanmaalla on viime aikoina voimakkaasti panostettu ulkomaalaistaustaisen väestön maahanmuuton tukemiseen. Tavoitteena on kääntää pienenevän ja vanhenevan väestön trendi ja vastata myös tämän demografisen faktan ennustamaan työvoimapulaan. Esimerkiksi Seinäjoen kaupungin viime kesänä hyväksytyssä strategiassa alueen vuosittaisen väestönkasvun tavoitteeksi on asetettu puolitoista prosenttia. Tähän ei omin avuin pystytä, vaan avuksi tarvitaan muun muassa maahanmuuttajia. Kaupungin tavoitteena onkin, että vuonna 2016 joka kahdeskymmenes seinäjokinen eli viisi prosenttia kaupungin väestöstä olisi maahanmuuttajia. Jos tavoitteeseen päästään, on maahanmuuttajien prosentuaalinen osuus Seinäjoen kaupungissa hieman suurempi, kuin perinteisen vähemmistön – ruotsinkielisten – prosentuaalinen osuus koko maan väestöstä.

Tätä taustaa vasten aluekeskus käynnisti elokuussa tutkimushankkeen, jossa kartoitetaan Etelä-

Pohjanmaalla jo asuvien maahanmuuttajien tuloa ja kotoutumista. Tätä ryhmää ja sen elämää ja sopeutumista koskeva tieto on tärkeää suunniteltaessa uusien eteläpohjalaisten hankintaa. Tutkimushankkeen lomakehaastatteluosuus on nyt saatu tehtyä. Se tehtiin omakielisenä kolmelle suurimmalle kieliryhmälle: venäjää, viroa ja puolaa puhuneille. Loput haastateltavat saivat sekä englannin- että suomenkielisen lomakkeen. Tämä tarkoittaa tietenkin sitä, että myös englantia äidinkielenään puhuvat saivat omakielisen kysymyslomakkeen. Vastausprosentti nousi 20 prosentin tietämille. Sitä on pidettävä hyvänä saavutuksena lomaketutkimuksessa, jossa kohderyhmänä ovat maahanmuuttajat ja jossa ei ollut mahdollisuutta lähettää kyselyn saajille toista muistutus- tai ”karhukirjettä”. Aineiston analyysi on parhaillaan meneillään. Tutkimussuunnitelmaan kuuluneiden kasvokkaisten haastattelujen toteutuminen on edelleen epävarmaa. Toivomme kuitenkin, että tämänkin tutkimusosion vaatima rahoitus saataisiin järjestettyä.

Uutena avauksena aluekeskuksella on Etelä-Pohjanmaan Opiston aloitteesta aloitettu ”Juuria etsimässä” -kurssin suunnittelu. Tavoitteena on järjestää kesälle 2010 amerikkansuomalaisten jälkeläisille suunnattu kesäkurssi, jonka puitteissa heitä perehdytetään esi-isänsä ja -äitiensä lähtöalueeseen ja sen kulttuuriin sekä siirtolaisuuteen ilmiönä ja sukututkimuksen alkeisiin. Kurssi on vielä suunniteltuasteella, mutta perusajatus tuntuu erittäin hyvältä ja toimivalta. Tämän laatuksen kurssin suurimmat haasteet liittyvät tietenkin osallistujia houkuttelevan sisällön muovaamiseen. Amerikkansuomalaisten jälkeläiset ovat tietenkin sekakoosteinen joukko, jonka ainoa yhdistävä tekijä lienee juuri suomalainen siirtolaistausta. Toivottavasti talven kuluessa saamme aikaan sisällökkään ja osallistujia houkuttelevan kokonaisuuden.

# Toronton vuosikymmenet avarsivat maailmaa



## Tellervo Lahti

Peräseinäjokelainen Aira Stark muistelee mielellään Kanadan aikojaan, niitä 43 vuotta, jotka hän vietti siellä työssä ja oman kodin haltijana. Suomeen muutama vuosi sitten palannut siirtolainen kertoo asiastaan elävästi, tämän tästä puheessa vilahtavat yhä englannin sanat that's right ja yes. Lapsena opittu murre on myös palautunut puheeseen Kanadan vuosikymmenten jälkeen. Positiivinen elämänasenne ja myönteinen suhtautuminen kanssaeläjiin näkyvät maailmaa nähneen Aira Starkin olemuksesta ja välittyvät hänen mielteistään.

Aira Majakangas syntyi vuonna 1932 Peräseinäjoen Haapaluomalla. Viljelijäperheen tytär viihtyi kotoisissa puuhissa, peltotöistä hän ajoi polkupyörällä lehmien lypsyyn. Kotitilalla oli apuna hevonen, joka vaihtui 1950-luvun lopulla traktoriin.

Suvusta oli lähdetty Amerikkaan, kuten Etelä-Pohjanmaalla oli tapana. Isän Kanadaan muuttanut täti Amanda Majakangas vieraili silloin tällöin Suomessa ja sukulaistensa luona Peräseinäjoella. Elokuussa 1959 tädin vierailun aikana Kanadan olot tulivat jälleen puheeksi. Rapakon takana eläminen kuulosti lupaavalta, ja niin isä keksi, että sinnehän Airakin voisi mennä, kun ei ole naimisissakaan ja lehtiä vain lypsää kotona. 26-vuotias Aira innostui heti asiasta. Papereiden kuntoon saaminen sujui niin, että lokakuun alussa Aira oli jo lentokoneessa.

Matka Helsingistä Tukholmaan oli Airan ensimmäinen lentokokemus. Kovasti se jännitti, lentokoneeseen astuessaan hän tuskin muisti omaa nimeäänkään. Hieman asiaa auttoi Peräseinäjoelta kotoisin oleva lentokapteeni. Sattumoisin Airan sisaren kanssa seurustellut pilotti katsoi Tukholmassa matkustajaluetteloa ja huomasi tutun sukunimen. Sisaren ulkonäön perusteella hän tunnisti Airan väkijoukosta ja tuli tervehtimään.

Tukholmassa oli osattava seuraavaan koneeseen, joka vei Kööpenhaminaan. Sieltä Aira selviytyi Kana-

dan koneeseen seuraamalla muita matkustajia. Lento vei Torontoon, jossa Manta-täti oli vastassa.

Torontossa Aira asettui asumaan aluksi tädin ystävän luo. Viikon kuluttua ryhdyttiin etsimään työpaikkaa, tädin ystävä katseli ilmoituksia Toronton ”newspaperista”. Lehdessä oli palveluspaikkailmoituksia sivukaupalla. Työpaikan tuli olla juutalainen, koska heidän tapojensa mukaan palvelijat eivät valmistaneet perheen ruokia. Ruoanlaittoa kanadalaisperheille eivät suomalaistyöt olisi heti taitaneetkaan. Paikka sovittiin puhelimesta tädin ystävän avustuksella. Englantia Aira ei vielä oikein osannut, mutta se ei haitannut. Oli hän saanut muutaman sanan perusopetusta Haapaluoman koulun opettajalta Anja Ojalalta ennen lähtöään.

Työt Toronton perheessä alkoivat heti. Työlupaan liittyvät asiat tuli hoitaa kolmen kuukauden sisällä. Perhe antoi viranomaisille kirjallisen todistuksen siitä, että Aira oli talossa töissä ”eikä kenenkään jaloissa turhan takia”.

Herra oli juutalaiseen tapaan kauppias. Asuntona heillä oli tavallinen omakotitalo, jossa petihuoneet olivat ”toisella lattialla”, samoin palvelijan kamari. Perheen ykkösauto oli ”jees, pitkä ja komia ja musta”, kuten Aira muistelee. Rouvalla oli oma menopelinsä.

Perheen kolmesta lapsesta nuorin opetti Airalle englannin sanoja, mm. ”snow” tuli tutuksi pojan koputtaessa ikkunaan lumisateen alkaessa. Vanhin lapsista oli tuolloin 16-vuotias, sikäläisittäin ajokortti-iässä.

Ruoan tarjoilut ja tiskaamiset kuuluivat Airan töihin, samoin pyykinpesu. Perheenjäsenten lakanat pestiin vuoropäivinä, muuta pyykkiä riitti joka päivälle. Rouva kokkasi itse, Aira kertoo olleensa siinä apulikkana. Erikoisuuksista on jäänyt mieleen mm, että perjantai-iltaisain ei perheessä syöty lihaa, silloin valmistettiin kalaruokaa. Airan tehtäviin kuului aterioiden ja kahvien tarjoilu. Hän oppi pian tietämään kellon soistosta mitä salissa oltiin kulloinkin vailla.

Pääsiäinen on vuoden kohokohta juutalaisperheessä. Rouva haki ennen viikon alkua varastosta astiastoja keittiöön, kaikki astiat vaihdettiin vispilöistä ruveten. Näitä serviisejä käytettiin koko viikko ja sitten ne vaihdettiin takaisin. Pääsiäisateriaalla asetettiin pöytään yksi ylimääräinen paikka hopeineen kaikkineen. Ennen syöntiä perheen nuorin avasi oven, josta uskomusten mukaan tuli mieshahmo perheen kanssa ruokailemaan, lautanen tosin oli tyhjä.

Vapaapäiviä oli yksi viikossa, sekin tosin alkoi vasta puoliltapäivin. Silloin pääsi katselemaan kaupunkia ja ympäristöä tarkemmin.

Aira työskenteli perheessä yhden talven ajan. Kesällä talonväki siirtyi kesäasuntoon, jossa ei ollut tarvetta palvelijalle.

### ”Hianohon taloohin”

Aira sai toisen ja pitempiaikaisen työpaikkansa Vapaan Sanan ilmoituksen perusteella. Manta-tädin kanssa käytiin Mrs. Meltzerin puheilla varakkaiden kaupunginosassa Toronton Rosedalen alueella. Rouva tuli aamupäivälle sovittuun ”mitinkiin” punainen aamutakki yllään. Hän ei kysynyt edes työtodistuksia, näki varmaan, ettei tuo työhön pyrkijä mikään roisto ole.



Meltzerin kartano Torontosa oli Airan työ- ja asuinpaikka seitsemän vuoden ajan.

Meltzerin talonväki oli varakkaita vaatetehtaan omistajia ja kauppiaita. Myös tämä perhe oli uskonnoltaan juutalaisia, mutta perinteet heillä eivät olleet niin vahvoja kuin aikaisemmassa perheessä. David ja Elise Meltzerin perheessä oli yksi lapsi, joka oli 9-vuotias Airan taloon tullessa. Peter oli ”pilalle passattu”, talon Lempi-kokki häntä oli passannut enemmän kuin vanhemmat. Tyypillistä oli, että pojalla oli aina kouluun lähdeittäessä jotain kateissa, mistä seurasivat kovat etsinnät. Peterin syntymäpäivänä toukokuun 17. oli aina ”maharottomat juhulat”, joihin oli kutsuttu koko Toronton nuori väki.

Päärakennus oli kolmikerroksinen kartano. Ylimmässä kerroksessa eli Airan sanojen mukaan ”kolmannella lattialla” oli palvelusväen huoneet ja perhe asui muita kerroksia. Peterillä oli oma vapaa-ajanviettolansansa pohjakerroksessa kirjoineen ja äänilevyineen.

Talon kokki Lempi oli Suomesta, hän oli sen suomenkielisen työpaikkailmoituksenkin lehteen laatinut. Miespalvelija Viljo oli myös suomalaisperäinen, Turusta. Hän oli työskennellyt laivassa ja osasi tarjoilla hienommissakin juhlissa ja ”koktailpartyissa”. Myös sisäkön tehtävään palkattu Aira hoiti tarjoilua, toisinaan yhdessä Viljon kanssa.

### Sisäkön työssä

Työvuoro alkoi aamulla kello 7.30, jolloin valmistettiin ja tarjoiltiin Peterin aamiainen. Miespalvelija Viljo hoiti pojan koulukyydit ja toimi myös talon rouvan ajurina. Nämä matkat suuntautuivat usein Toronton antiikkikauppoihin, joista rouva tapasi ostaa kalliilla hinnalla lisää sitä romua, jota talossa muutenkin piisasi, kuten Aira suorasukaisesti asian ilmaisee.

Aamupäivällä vietiin aamiaistarjotin TV-huoneeseen, josta herra ja rouva noutivat aamupalansa omaa tahtiaan. Tarjottimen kanssa sai kulkea isoja portaita, silloin ei tarvinnut käyttää palvelusväen rappuja. Päivittäisiin tehtäviin kuuluivat ruoanvalmistukset ja tarjoilut, siivoukset sekä aamuisin tomujen pyyhkimiset. Viljo siivosi alakerran ja Aira ”toisella lattialla” olevan tilan.

Isäntä tapasi mennä tehtaalle iltapäivällä kahden tienoissa ja palasi kotiin kuuden maissa. Illallinen tarjoiltiin aina seitsemältä.

Hienossa talossa oli hienot tavat, ruokapöydässä käytettiin mm. fingerpooleja eli sormikippoja. Palve-

lijoilla oli erikseen aamupäiväasu ja iltapäiväasu. Kylässä kävi paljon silmäätekeviä, oli illallisia ja cocktailkutsuja, joskus samana päivänä kahdetkin. Kesällä oli paljon puutarhajuhlia.

Talossa ei ollut vielä tiskikonetta, vaikka ei se rahasta kiinni ollut. Rouva kun ei itse tiskannut, niin hän ei varmaan nähnyt tarpeelliseksi koneen hankintaa, piikoja kun oli pitkät jonot. Kerran viikossa oli hopeankiillotuspäivä. Pyykkipäivänä Lempi pesi pyykin koneella ja Aira hoiti silityksen.

Kesällä Peter lähetettiin New Yorkin lähistölle ”jonhonkin kalliiseen paikkaan” kesää viettämään. Perheen sukulaiset vierailivat usein talossa. Rouvan Montrealissa asuva äiti tuli kylään kahdeksi viikoksi Peterin syntymäpäivän aikoihin ja yhtä pitkäksi ajaksi helmikuussa rouvan syntymäpäiville. Kolmannen kerran hän tapasi viettää pari viikkoa perheessä oman syntymäpäivänsä merkeissä lokakuussa. Palvelusväkeä muistettiin joululahjoin, perheen tehtaan tuotantoa olevin yöpaidoin ja aamutakein. Joululahjat jaettiin jouluamuna. Palvelusväen syntymäpäiviä ei sen kummemmin vietetty, toivotettiin vain Happy Birthday!

## Vapaa-ajan shoppailua

Meltzerin palvelusväellä oli vapaata joka toinen sunnuntai ja kello 12:sta lähtien yhtenä päivänä viikossa.

”Kun se puoli päivää valakes, niin sai lähtiä, silloin mentihin kaupungille suurihin tavarataloohin, juotihin kahvia ja ostettiin jotain pientä”, muistelee Aira. Shoppailemassa käytiin mm. Simpsons, Eatons ja Bay –tavarataloissa. Maanalainen juna oli aluksi aikamoinen ihmeellisyys. Etelä-pohjoissuunnassa oppi kulkemaankin, mutta kun tuli vielä itä- ja länsisuunnat, niin siinähan sitä oli opettelemista. Alkuaikoina monet menivätkin väärästä ovesta ja myöhästivät töistä. Maanlaisella Airakin kulki Torontossa, matka sujui kun tiesi missä jäädä pois. Siitä pääsi sitten ”bassiin” ja kotiovelle.

## Puutarhuri tuli taloon

Meltzerin puutarhaa hoiti suomalaissyntyinen Klaus. Ensitapaaminen sattui muutaman viikon kuluttua Airan taloon tultua, kun Klaus tuli tarkastamaan puutarhan tilannetta talven jäljiltä. Puutarhuri tuli keittiöön



Vas. David Meltzer, Aira tarjoilee.

kahville ja Aira huomasi Lempin puhuvan tälle suomea. ”That’s right”, sanoo Aira minulle, ”silloin me rookasimme”. Rakkautta ensi silmäyksellä se ei ollut, mutta tästä forssalaissyntyisestä Klaus Starkista tuli myöhemmin Airan aviopuoliso.

Aira työskenteli Meltzerin perheessä kaikkiaan seitsemän vuotta. Kokki-Lempin jäätyä pois työelämästä Aira muutti paikkaa. Viiden vuoden kuluttua hän palasi taloon, kun sinne oli palkattu taas suomalainen kokki.

Klaus-puoliso toimi Bracebridgessä erään hotellin puutarhurina. Hän oli myös talvisin hotellin palveluksessa. Jäätyään pois työpaikastaan Aira muutti Klausin kanssa tämän rakentamaan taloon, joka sijaitsi 120 mailia Torontosta pohjoiseen.

Siellä joen rannalla omassa talossa oli hyvä olla. Aira asui siinä kaikkiaan 27 vuotta. Airan pestessä siellä pyykkiä ensimmäisen kerran Klaus ripusti pienen narun verannalle. Aira oli todella ylpeä siitä narusta, se oli hänen oma pyykkinarunsa.

Klaus Stark menehtyi tapaninpäivänä vuonna 1981 sydänkohtaukseen. Hänen toivomuksestaan tuhka siirrettiin Peräseinäjoen hautausmaahan. Klausilla oli ollut aavistus, että Aira muuttaa vielä takaisin synnyinseudulleen. Ja näin kävi.



Aira Stark Peräseinäjoen siirtolaisjuhlassa, Tellervo Lahti haastattelemassa.

## Paluu juurille

Airan uusi puoliso oli puolalaissyntyinen Klem, jonka kanssa vietettiin eläkeläisaikaa. Klemin kuoleman jälkeen Aira alkoi miettiä paluuta Suomeen. Hän oli vierailut jonkun kerran Suomessa ja kotikonnuilla vuosikymmenten aikana. Hilikka-sisaren rohkaisemana hän jätti miellyttävän uuden kotimaansa vuonna 2003, matkalippu tosin sisälsi menon lisäksi paluun. Sisaret järjestivät Airalle asunnon tiedusteltuaan ensin minne tämä halusi asettua, Seinäjoelle, Jalasjärvelle vai kotikylään Peräseinäjoen Haapaluomalle. Aira olisi mieluiten muuttanut Haapaluomalle, mutta tiesi ettei sieltä asuntoa löydy, joten hän valitsi Peräseinäjoen kirkonkylän. ”Ja tässä mä nyt sitten oon”, sanoo Aira uuden kotinsa lähellä entisellä kunnantalolla keskellä Peräseinäjokea.

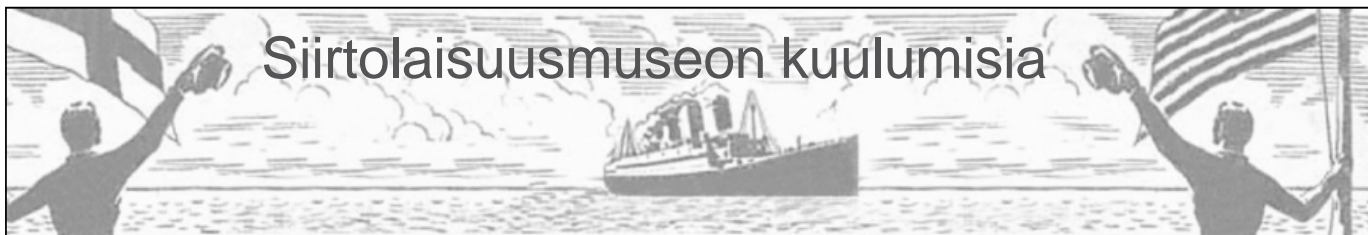
Muutaman vuoden kokemuksella Aira sanoo, että Suomen tavoille on ollut kova opetteleminen. Kielellä on sekaista, paikallispuhelut maksavat, omasta ”tiivistä” katsomisesta pitää maksaa eli havainto on, että Suomen elämä on kallista. Mutta ilmasto on hyvin samanlainen kuin Ontariossa, joskus on siellä enemmän lunta kuin täällä.

Airalla on kaksoiskansalaisuus taskussaan ja yhteydet Kanadaan kunnossa. ”Jees, kirjootan kirjettä ja mulla on kännykkä kans, silla saa vaikka kuinka pitkiä numeroota.”

*Toivotamme lukijoillemme  
Vi önskar våra läsare  
We wish our readers*

*Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta!  
God Jul och Gott Nytt År!  
Merry Christmas and a Happy New Year!*





## Siirtolaisuusmuseon kuulumisia

Maaailman Raitti Peräseinäjoen Kalajärvellä täydentyy parhaillaan, kun Australiasta lahjoitettu sokeriruokofarmin työntekijöiden asuntoparakki alkaa nousta Hakalan talon läheisyyteen E. Paloniemi Oy:n urakoiamana. Edeltäviä töitä ovat olleet mm. rakennuspaikan raivaaminen puustosta ja kulkuyhteyden rakentaminen kohteeseen. Australian rakennus valmistuu suunnitelmien mukaan hyvissä ajoin ennen ensi kesää ja heinäkuun alkupuolella pidettävää avajaisjuhlaa. Valaisevaa tietoa sokeriruokofarmilla työskentelystä ja parakissa asumisesta on saatu kiitettävästi sekä Australiasta että mm. haastattelemalla paluumuuttajia, entisiä sokeriruokofarmin työntekijöitä.

Matti Unkurin talo Finyn kylässä Siperiassa on purettu ja siirretty Omskiin. 17.11.2009 purettu talo aloitti pitkän matkansa Siperiasta kohti Seinäjokea kuorma-auton lavalla.

Hakalan talossa vietettiin 29.–30.10. Halloween-tapahtumaa, jossa informoitiin kävijöitä juhlan historiasta ja merkityksestä Pohjois-Amerikassa. Halloweenin vietto omine sovelluksineen on viime vuosina levinnyt myös Suomeen. Yleisölle oli tarjolla kur-

pitsapiirakkaa kahvin kera. Marraskuun lopulla teemme samantyyppisen pienoisenäyttelyn kiitospäivän, Thanksgiving Dayn, viettämisestä tarjoiluineen.

Peräseinäjoella pidettiin valtakunnallinen kylämatkailuseminaari 29.–30.11. Yhdistyksemme edustajat osallistuivat tapahtumaan, jonka yhteydessä seminaariväki vieraili mm. Hakalan talossa. Siirtolaisuusmuseon Tukiyhdistys oli mukana myös Helsingissä 6.–8.11. pidettävillä ELMA-messuilla, joilla esiteltiin Peräseinäjoen ja Kalajärven muun matkailutarjonnan ohella Siirtolaisuusmuseon toimintaa ja Maaailman Raitteja.

Wyomingissa USA:ssa asuva Ted J. Hurja vieraili Siirtolaisuusmuseossa sukulaistensa alavutelaisen Eeva Keisalan ja Jyväskylässä asuvan Marja-Liisa Kauppisen o.s. Keisala kanssa. Ted J. Hurja on Crystal Fallsissa Michiganissa syntynyt Emil Hurjan veljenpoika. Mielenkiintoisessa tapaamisessa keskusteltiin mm. Hurjan suvusta ja Siirtolaisuusmuseon Emil Hurja -näyttelystä. Lisävalaisua saatiin erityisesti Hurjan äidinpuoleisista sukulaisista.

*Tellervo Lahti*



Emil Hurjan veljenpoika Ted J. Hurja vieraili Siirtolaisuusmuseossa Jyväskylässä asuvan pikkuserkkunsa Marja-Liisa Kauppisen o.s. Keisala kanssa.



Australian parakin rakennustyömaa on aloitettu Kalajärven Maaailman Raitilla.

## Uutisia siirtolaisista n. 100 vuotta sitten

– **Tytöt kaksintaistelussa.** Puolangalla muutamassa kylässä mielistyi pari tyttöä samaan mieheen. Tapahtuahan semmoista eikä niin harwoin. Waan se on harwinaisempaa, että tytöt mustasukkaisuudesta syn-tyneet riitansa ratkaisewat kaksintaistelulla, niinkuin tapahtui Puolangalla. Muutamana iltana lauluseuran harjoitusten päätyttyä näet tytöt oliwat päättäneet kaksintaistelulla ratkaista, kummanko on luowuttawa tuosta yhteisestä lemmitystä. Aseita ei heillä ottelussa olut muita kuin Luojan luomat kynnet, joilla repiwät toistensa kaswot werisiksi. Waan tästä kaksin taistelusta ei ollut iloa kummallekaan, sillä tuo yhteinen lemmitty häpesi niin tyttöjen tekoa, että – lähti Ameriikkaan. – *Oulun Ilmoituslehti 11.5.1892*

– **Suuri siirtolaistulwa** lähtee Toholammiltakin Amerikkaa kohden. Monia kymmeniä, warsinkin asewollisuusikään tulewia nuorukaisia, on näinä päiwinä lähtenyt matkalle pelottawia asewollisuusrasituksia pakoon. Kohta jää maan asuminen ikälöpujen tehtäväksi. – *Raahen Lehti 22.3.1899*

– **Suomalainen löytänyt kultaa.** Coloradon lehdet kertowat, että Oulusta kotoisin olewa Henrik Mäklin, joka Ameriikassa käyttää nimeä McLean ja oleskeli jonkun aikaa Fitchburgissa, Mass., Sebekassa, Minn., Minneapolisissa ja Chicagossa, on nyt muutamain ruotsalaisten kanssa löytänyt rikkaan kultasuonen, niin rikkaan, että se tuottaa 4,200 dollaria tonnilta. Uutta kaupunkia puuhataan seudulle, nyt siinä on 75 asukasta ja McLean on sen kaupungin pormestari ja kirjuri. Uutisessa sanotaan Mcleanin omistawan neljännen osan löydöstä. – *Päivälehti 6.12.1896*

– **Suomalaiset Ameriikassa.** Tapaturmaisen kuoleman sai äsken kaksi suomalaista Smuglerissa Coloradon valtiossa, nim. Esaias Salmela, 46 vuoden ikäinen, kotosin Haapajärveltä, ja John Mickelson, 24 vuotias, kotosin Vöyryltä. He olivat yhdessä vuorityössä ja alkoivat lyömään reikää vanhaan reikään, jossa oli ennestään dynamiittia. Se laukesi ja onnettomat heittivät kohta henkensä. – *Päivälehti 11.4.1899*

– **Suomalaiset löytäneet kuparia.** Helenasta, Mont. Yhdysvalloissa, tullut sähkösanoma kertoo että kaksi suomalaista proospäkkäriä, jotka ovat koko talven etsineet metallia eteläpuolella Sixteen Mile Creekin, ovat sattumalta löytäneet suuren möhkäleen paljasta kuparia. Tuota möhkälettä on luultu suureksi ki-

veksi, kun se on sammaleen peittämä ja ilman purema. Noin 15 vuotta ovat seudun karjapaimenet pitäneet sitä lepokivenään syöden siinä puolisensa ja tarkastaen siitä karjansa kulkua. Kuparimöhkäle painaa vähintään kaksi tonnia. Kulkeissaan siitä ohi, iski toinen suomalaisista sattumalta pikkansa kiveen, kuten luuli. Mutta ihmeeksi vajosikin pikka hieman sisään vastaten pehmeään metalliin eikä paukahtanut takaisin. Kun miehet sen johdosta rupesivat kiveä tarkemmin tutkimaan, huomasivat he ihmeekseen sen olevan puhdasta kuparia. Suurta huomiota on tuo löytö herättänyt Montanan kaivosmiesten kesken, sillä tähän saakka ei siellä vielä ole löydetty puhdasta kuparia tuolla tavalla irrallaan isommassa möhkäleessä. – *Päivälehti 29.5.1900*

– **Aikaisin matkalla.** Wiime wiikolla saapui ”Astrealle” Hullista Turkuun 6 kuukauden wanha poika, matkalla Amerikasta Suomeen, Ewijärwelle. Poikaa seuraawalta keski-ikäiseltä waimolta ei saatu mitään tarkempia tietoja pojasta, joka oli huonosti hoidettu ja waatetettu, sanoo W.T. Astrealle hoitiwat häntä rautantolantähtäjä ja matkustajat, laittaen hänelle hywät ewäät hänen lähtiessään Turusta jatkamaan rautatiellä matkaansa Pohjanmaalle. *Päivälehti 18.8.1896*

**Arvoisat Suomen neitokset.**  
**Katsokaa ja lukekaa tämä!**

Meitä on täällä 3 Suomen poikaa, jotka haluaisimme tutustua kotimaan neitosten kanssa. Ikämme on 20 ja 30 vuotta.

Neitosten, jotka huomionsa ottavat ilmoituksemme tulee olla 18 ja 30 vuoden välillä. Kirjeenvaihdon pidämme omana salaisuutenamme. kaikki kirjeet vastaamme; valokuva myös olisi tervetullut, vaan jos ei satu kuvaa olemaan niin mainitkaa painonne. Säätyeroitusta me emme rajoita kaikki ovat yhtä tervetulleita mökin eli hovin tyttäret vaan lesket älkööt vaivatko itseään.

Nimemme ovat seuraavat:

**A. Odottavainen, B. Kaipavainen, C. Lempiväinen.**

Fairport Harbor Ohio,  
L. Box 17  
U. S. of Amerika.

2806

Ilmoitus *Pohjalaisessa* 28.8.1900.

# Bremerhavenin ja Hampurin Siirtolaismuseot

AEMI:n (Association of European Migration Institutions) vuosikokous ja konferenssi pidettiin Deutsches Auswanderer Hausissa Bremerhavenissa ja Ballinstadt Auswanderermuseumissa Hampurissa 1.–3.10.2009.

Kaikkiaan yli 7 miljoonaa siirtolaista on matkustanut Euroopasta Bremerhavenin kautta valtamerten taakse vuosina 1830–1974. Tämän tarinan kertomiseksi Bremerhavenissa on toiminut pitkään siirtolaismuseo, mutta viime vuosina toiminta on noussut uudelle tasolle.

Bremerhavenin upea siirtolaisuusmuseo on valmistunut v. 2005, ja se maksoi 20 miljoonaa euroa. Rakennustyö kesti vain yhdeksän kuukautta. Rahoituksesta vastasivat Bremerhavenin kaupunki ja osavaltio. Kaupunki omistaa kiinteistön, mutta toimintaa pyörittää kommandiittiyhtiö, johon kuuluu kolme henkilöä. Yksi näistä on museon johtajana 1.1.2006 lähtien toiminut toht. Simone Eick. Ravintola mukaan lukien henkilökuntaa museossa on 65 henkilöä. Siirtolaismuseo on saanut hyvän suosion. Viime vuonna siellä vieraili 212 000 ihmistä, ja museon tuloista 90 prosenttia tulee

pääsymaksutuloista. Museon yhteydessä oleva ravintola ja myymälä tuovat lisätuloja. Vuonna 2007 Bremerhavenin Siirtolaismuseo valittiin vuoden museoksi Euroopassa. Ja parin vuoden kuluttua viereen nousee toinen uudisrakennus, mikä tarvitaan erityisesti näyttelyjä ja konferenssitoimintaa varten.

Ballinstadtin Siirtolaismuseo Hampurin satamassa avattiin v. 2007 ja se kertoo yli viiden miljoonan eurooppalaisen siirtolaisen lähteneen tästä satamasta vuosina 1850–1934. Museo on rekonstruktio HAPAG-yhtiön v. 1901 rakentamista siirtolaishalleista. Nykyinen siirtolaismuseo on saanut nimensä Albert Ballinista, joka toimi Hapag-yhtiön pääjohtajan tuohon aikaan. Erityisen arvokas lähdeaineisto on Hampurin matkustajaluettelot vuosilta 1850–1934, joita voi tutkia museon sukututkimusosastossa. Hampurin Ballinstadtin siirtolaismuseossa käy noin 155 000 vierailijaa vuodessa.

Myös suomalaista siirtolaisista huomattava osa lähti valtamerten taakse Bremenin tai Hampurin sataman kautta.

*Olavi Koivukangas*



Vasemmalla Hampurin- ja alla Bremerhavenin Siirtolaismuseo. Kuvat: Olavi Koivukangas.



# Finn Funn weekend Ithacassa 1.–4.10.2009

Lokakuun alussa vietettiin Finn Funn weekend Ithacassa, New Yorkin osavaltiossa. Tällä luonnonkauniilla alueella, Finger Lakes – nimisten järvien ympärillä, on asunut suomalaisia jo sadan vuoden ajan. Suomalaiset tulivat muualta Yhdysvalloista jättäen raskaan raadannan kaivoksissa ja tehtaissa hankkiakseen oman farmin. Muutto oli vilkkaimmillaan vuosien 1916–1920 välillä. He asettuivat etenkin paikkakunnille Spencer, Van Etten, Newfield and Trumansburg. Kun maanviljelys ja maidontuotanto eivät kannattaneet, suomalaiset perustivat kanaloita ja saivat paikallisen talouden kukistamaan. Suomalaisten kulttuuritoiminta oli vilkasta, haaleihin kokoonnuttiin kaikenlaisiin rientoihin. Sauna oli miltei joka suomalaistalon pihassa.

Vuonna 1968 perustettiin yhdistys ”Finger Lakes Finns” vaalimaan suomalaista kulttuuriperinnettä. Nyt pidetty Finn Funn weekend oli jo seitsemästoista. Itse olen ollut mukana kolmessa tarjoamassa Siirtolaisrekisterin palveluja. Juhlat olivat mieleenpainuvat ja hauskat, kuten aina ennenkin Jean Lindbladin, Anita Smileyn ja heidän avustajiensa vetäminä. Seminaareja ja luentoja oli runsaasti ja siirtolaisrekisteristä kiinnostuneita oli välillä jonoksi asti. ”Torikauppa” hotellin aulan vieressä kukoisti joka päivä ja kahvia ja pullaa oli koko ajan tarjolla. Iltaisin tunnelma oli katossa taitavien esiintyjien ansiosta. Richard Koski, joka on jo oman alansa instituutio, soitti Jason Kosken ja Thomas Connorin kanssa perinнемusiikkia, Vic Äijälän yhden miehen orkesteri säesti tanssia, ja minulle uusi tuttavuus Terhi Miikko Broersma nosti valtavat aplodit musiikkishow’llaan.

Juhlien jälkeen Jean Lindblad näytti meille seutua. Vaikka tämä ei ollut minulle ensimmäinen matka, näin paljon uutta. Valitettavasti suomalaisasutuksen jäljet ovat vähitellen katoamassa. Suomalaistaloja on autioitunut, raunioitunut, palanut tai otettu uuteen käyttöön. Usein talon suomalaisesta alkuperästä kielii pihasauna.

Suuret kiitokset Jean Lindbladille ja Finger Lakes Finns yhdistykselle, joka jälleen kerran kutsui minut mukaan ja vastasi kustannuksista pitäen kuin piispaa pappilassa.

*Krister Björklund*

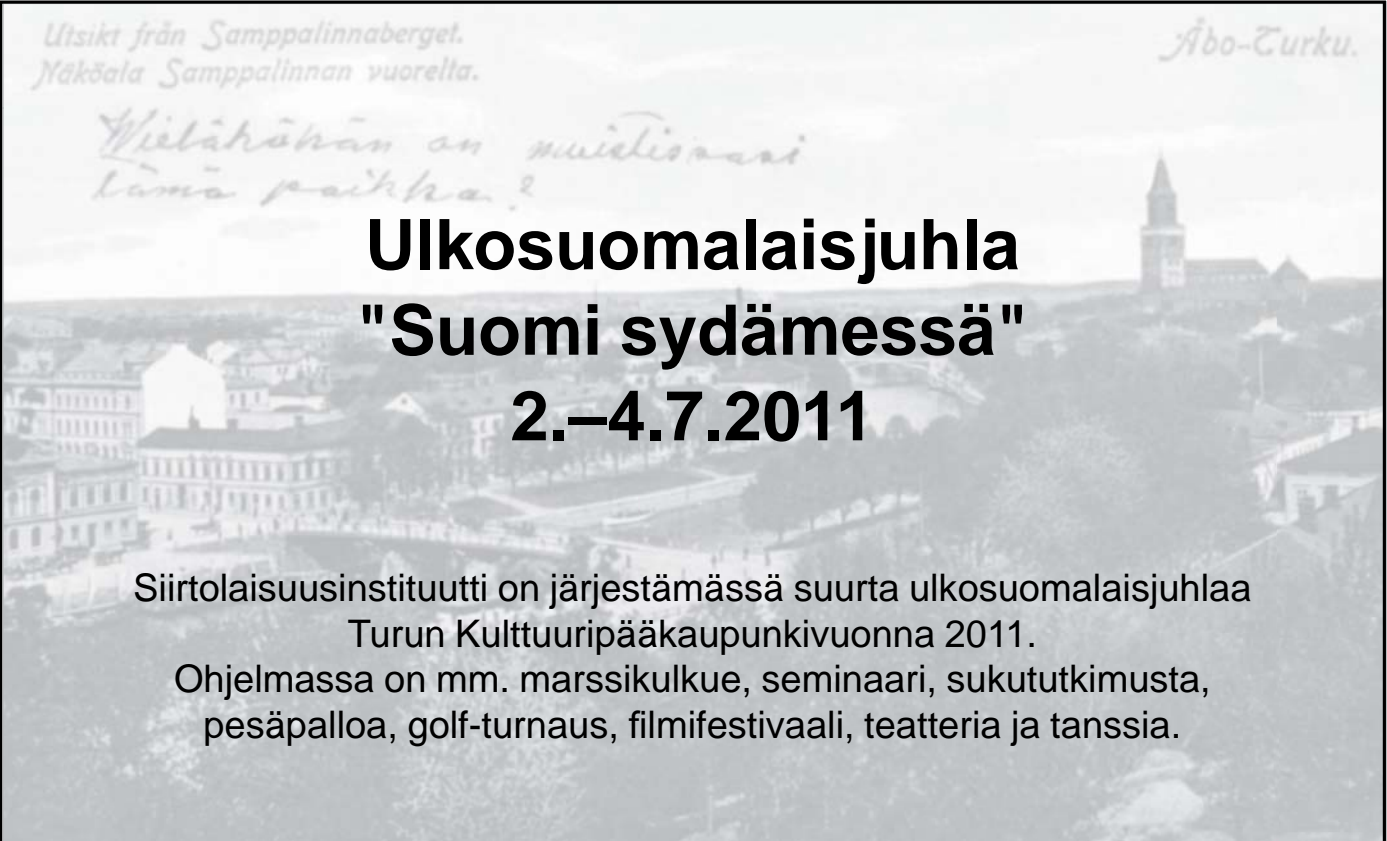


## Tulevia tapahtumia:



### **Muuttoliikesymposium 2010** **"Maassamuuton monet kasvot"** **16.–17.11.2010**

Siirtolaisuusinstituutin perinteinen joka 5. vuosi järjestettävä Muuttoliikesymposium pidetään jälleen syksyllä 2010.



*Utsikt från Samppalinnaberget.  
Näköala Samppalinnan vuorelta.*

*Åbo-Turku.*

*Vieläköhän on muistionani  
tämä paikka?*

### **Ulkosuomalaisjuhla** **"Suomi sydämessä"** **2.–4.7.2011**

Siirtolaisuusinstituutti on järjestämässä suurta ulkosuomalaisjuhlaa Turun Kulttuuripääkaupunkivuonna 2011.

Ohjelmassa on mm. marssikulkue, seminaari, sukututkimusta, pesäpalloa, golf-turnaus, filmifestivaali, teatteria ja tanssia.

## Monikulttuurisen Lapsuuden ja Nuoruuden Haasteet –seminaari

Kirkkohallituksessa Helsingin Katajanokalla järjestettiin torstaina 24. syyskuuta runsaasti osanottajia houkutellut Monikulttuurisen Lapsuuden ja Nuoruuden Haasteet -seminaari. Siirtolaisuusinstituutti oli yksi seminaarin yhdestätoista järjestäjästä, joita olivat myös Suomen Merimieskirkko, Avartti, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Nuortenkeskus, RAY, Kirkkohallitus, Suomi-Seura, Suomen Lähetysseura, Sisälähetysseuran oppilaitokset ja Seurakuntaopisto. Järjestäjien kirjo takasi aiheen monipuolisen ja monin tavoin asiantuntevan käsittelyn.

Seminaarin puheenjohtajana toimi Suomen Merimieskirkon henkilöstöjohtaja Heikki Rantanen ja avauspuheenvuorot pitivät Ulkosuomalaisparlamentin puheenjohtaja Pertti Paasio ja kulttuuriasianneuvos Kimmo Aaltonen opetusministeriöstä. Paasio käsitteli puheessaan muun muassa Suomi-Seuran ja Ulkosuomalaisparlamentin vaiheita ja kertoi maailmalla asuvan noin 1,3 miljoonaa ulkosuomalaista, jos mukaan lasketaan kaikki, jotka tuntevat olevansa jonkin asteisesti suomalaisia. Paasio kertoi myös Suomi-kouluista, joita on noin 150 ympäri maailmaa. Maailmalla on ollut havaittavissa, että nuoret ulkomailta asuvat suomalaiset ovat alkaneet kiinnostua juuristaan enenevässä määrin. Tulevista ulkosuomalaista-pahtumista Paasio mainitsi Turussa sen Kulttuuripääkaupunki-vuonna 2011 järjestettävän ulkosuomalaisien kokoontumistapahtuman.

Kimmo Aaltonen käsitteli puolestaan avauspuheenvuorossaan opetusministeriön nuorisoyksikön toimia nuorten verkkomedioiden kehittämiseksi. Internet luo paljon uusia mahdollisuuksia saada kontakteja nuoriin ja tieto on saatavilla paikasta riippumatta, kunhan nuorella on käytössään tietokone, jossa on Internet-yhteys. Opetusministeriön hankkeissa nuorille tarjotaan erilaisia mahdollisuuksia tiedonhakuun, vaikuttamiseen ja tuen saantiin. Aaltonen ehdotti ulkosuomalaisten lasten edustuksen lisäämistä Suomen lasten parlamenttiin, jolloin myös heille tarjottaisiin

yhteyksiä kotimaan lapsiin ja toisaalta myös ulkosuomalaiset lapset saisivat äänensä kuuluviin paremmin.

Sitten puheenvuoron sai Turun yliopiston tutkija Anu Warinowski, joka piti kattavan esitelmän työn alla olevan väitöskirjatyönsä alustavista tuloksista. Tutkimuksessa perehdytään ekspatriaattiperheiden lasten sopeutumiseen ulkomaille muuttoon ja paluumuuttoon. Ekspatriaattiperheellä Warinowski tarkoittaa perhettä, joka on asunut tai asuu ulkomailta vanhemman työskentelyn vuoksi. Hänen tutkimuksensa haastateltavat olivat jo palanneet takaisin Suomeen ja tutkittavana oli myös paluumuutto. Ekspatriaateista, eli ulkomaille työhön lähtevistä henkilöistä, on tehty varsinkin kansainvälisellä tasolla, mutta myös Suomessa, paljon tutkimuksia. Myös ekspatriaattien puolisoita on tutkittu jonkin verran, mutta ekspatriaattiperheen lapsien tutkiminen on jäänyt hyvin vähäiseksi.

Warinowski esitteli erilaisia termejä, joilla ekspatriaattiperheen lapsi tunnetaan. Niitä ovat muun muassa *Third Culture Kid*, *Global Nomad*, edellisten suomalaiset vastineet sekä matkalaukkulapsi. Kaikilla termeillä tarkoitetaan kuitenkin samaa asiaa, kun taas monikulttuurinen lapsi on laajempi käsite. Tutkimusjoukkoon kuuluivat ulkomailta palanneet perheet, joissa ainakin toinen vanhemmista oli suomalainen ja ainakin yksi lapsi oli peruskoulussa jossakin suuressa suomalaiskaupungissa. Noin puolet haastateltavista perheistä

oli asunut toisessa Euroopan maassa, moni Pohjois-Amerikassa ja Aasiassa, mutta kauempanakin oli asuttu. Suurimman ekspatriaattiryhmän muodostivat business-ekspatriaatit, mutta myös tutkijoita oli melko paljon. Alustavien tutkimustulosten perusteella ulkomailta ongelmiksi koetaan muun muassa puutteellinen kielitaito, koti-ikävä ja työhön liittyvät asiat. Suomeen paluun jälkeen puolestaan ongelmina ovat esimerkiksi sopeutuminen Suomen ilmastoon, työhön liittyvät asiat ja parisuhderistiriidat. Lapset suhtautuivat usein ulkomaille muuttoon hieman vanhempiaan negatiivi-



Seminaarin puheenjohtaja Heikki Rantanen (oik.) kuuntelee Pertti Paasion avauspuheenvuoroa.

semmin. Lasten sopeutumista uuteen kulttuuriin auttoi kuitenkin muun muassa, jos koulunkäyntiä ulkomailla ei tarvinnut aloittaa täysin ummikkona ja jos ulkomailla oli harrastuksia. Ekspatriaattiperheiden aikuisten arvon mukaan tärkeimmät ulkomailla asumisen hyödyt perheille olivat uudet elämäkokemukset, kielitaidon parantuminen, kansainvälistyminen ja uuteen kulttuuriin tutustuminen.

Seuraavaksi seminaarissa nähtiin ja kuultiin Elina Kaukosen hyvin henkilökohtainen esitys. Kaukonen kertoi avoimesti omasta kulttuurishokistaan palatuaan Suomeen asuttuaan Namibiassa 15-vuotiaasta 19-vuotiaaksi. Seminaarissa nähtiin myös Kaukosen Matkalaukkulapsi-lyhytelokuva, jonka hän oli tehnyt lopputyönään. Lyhytelokuva kertoi Ainon paluusta Suomeen Afrikan lämmöstä ja paluun aiheuttamista tunteista, kuten siitä, ettei kukaan ymmärtänyt häntä. Aino löysi kuitenkin maahanmuuttajatyöstä uuden ystävän, joka auttoi sopeutumisessa takaisin Suomeen. Kaukonen toi sekä elokuvassaan että puheessaan esille sen, että paluumuuttaja kaipaa apua arkeen ja sopeutumiseen. Pienetkin asiat voivat viedä paljon aikaa ja energiaa, kun käytäntöjä ei tunne.

Johtaja Jarmo Karjalainen Rotterdamin Merimieskirkosta esitteli Benelux-maissa tehdyn nuorisotoimintaprojektin tuloksia ja toimintamalleja. Seminaari toimi myös Benelux-projektin päätösseminaarina. Karjalainen esitteli rotaatiosiirtolais-termin, jolla tarkoitetaan henkilöä, joka on muuttanut ulkomaille ensisijaisesti työn takia ja on asunut useammassa maassa tai useamman kerran ulkomailla. Karjalainen korosti esityksessään sitä, että muuttaessa uuteen maahan, ei tarvitse sopeutua vain yhteen kulttuuriin, vaan moneen. Näitä kulttuureja ovat esimerkiksi asuinalueen kulttuuri, työpaikan kulttuuri ja valtion kulttuuri. Benelux-maiden suomalaisnuoret kertoivat muun muassa ulkopuolisuuden tunteistaan, identiteettipohdinnoistaan, ystävien puutteesta, mutta myös uusista kokemuksista ja kielten oppimisesta. Karjalainen ehdotti, että globaalit nomadit, joihin myös Benelux-maiden suomalaisnuoret kuuluvat, saattavat olla eräänlainen tulevaisuuden prototyyppi koko ajan globalisoituvassa maailmassa. Ulkosuomalaisia nuoria voidaan nimittää myös kulttuurikameleonteiksi. Merkittävä rooli matkalaukkulasten elämässä on koululla, joka voi auttaa integroitumisessa uuteen maahan. Toisaalta Benelux-maissa koulu voi myös viedä paljon aikaa ja olla suomalaista koulua vaativampi.



Vasemmalta: Siirtolaisuusinstituutin tutkimusjohtaja Elli Heikkilä, Belgian merimieskirkkotyön johtaja Antti Weckroth, Rotterdamin Merimieskirkon johtaja Jarmo Karjalainen ja Suomen Merimieskirkon henkilöstöjohtaja Heikki Rantanen.

Yleisessä keskustelussa seminaarissa nostettiin esille muun muassa lemmikkieläinten tärkeys monelle ulkomaille muuttavalle lapselle. Keskusteltiin myös siitä, onko ulkomaille muuttamiseen jotain suotuisaa ikää, kannattaako esimerkiksi muuttaa ennen vai jälkeen lapsen kouluunmenon. Jokainen kokee kuitenkin muuton eri tavalla ja eri ihmisille sopii eri ikäisinä muuttaminen. Ulkomailla eläminen koettiin Suomessa asumista perhekeskeisemmäksi. Keskustelussa kaipailltiin myös tutkimustietoa siitä, kuinka paljon ulkomaille muutto lapsen kokemuksena eroaa toiselle paikkakunnalle muutosta maan sisällä ja muistutettiin, että lapsen ja nuoren elämässä kaikkia vaikeuksia ei voida selittää sopeutumisiongelmillä uuteen kulttuuriin, sillä esimerkiksi murrosikä tuo kotimaassakin omat haasteensa. Keskusteltiin myös paluumuuttajien tukemisen keinoista ja opettajien tiedon lisäämisestä matkalaukkulapsista.

Tilaisuuden lopuksi perhekasvatussihteeri Arja Seppänen Kirkkohallituksesta esitteli Parisuhteen palikat, joiden avulla parisuhteen heikkouksia ja vahvuuksia voidaan pohtia konkreettisten, eri elämän osa-alueita edustavien, palikoiden avulla. Tämän jälkeen ulkosuomalaistyön apulaissihteeri Susanna Merikanto-Timonen, niin ikään Kirkollishallituksesta, teki vielä yhteenvedon päivän aiheista. Kaiken kaikkiaan seminaari oli hyvin antoisa ja toi varmasti uutta tietoa ja uusia ajatuksia kaikille sen osallistujille.

*Linda Ruikka*

## Part 3/3:

# Memoirs of Matti Hopia: 1948–1951

Edited by Jenn Ashton

---



*...Continued from the previous issue*

One day when the airport building began, we went to look for work. There were four of us men, who took our direction from a compass, and tromped through swampland. (All of a sudden) we heard strange noises, but couldn't see anything because of the fog. Finally we began to see what resembled 2–3 year old children on the cliffs. When we got a bit closer, it became apparent that there were about 20 monkeys. When we approached them about 20 metres, they slowly trudged into the bushes. They seemed to be having some kind of meeting, and were making a great deal of noise.

We couldn't get work though, as they told us no white man is going to work there, so our job hunt ended there, as far as Africa goes. We didn't bother looking elsewhere. Job supervisor positions were open, but one had to speak French for them.

Pantus and Kolu, both Estonian boys stayed there, but no one has heard from them since. The black people hated the whites already then. When the boys went to the dances and asked the negro girls to dance, they spat into their eyes, so that's where the acquaintance efforts ended. But the Arabs liked them and they were good friends. The water sale boy at the harbor was an Arab boy. He always gave us water for free and admired my son Pentti's hair that was pure white as snow. He brought fruit for us on the ship. He also spoke a bit of Finnish, saying that the Foreign Legion had some Finns who had taught him. We often visited the Legion, but there was no one that spoke Finnish there at the time. They bragged that the Finns were never afraid of anything, and never tired of marching. It seems they always got their strength from somewhere. They were a rowdy lot when they got their pay, but it was to end the following day. They had three days off, and then the practicing began and the guard duty started. They waited to see where help was needed because the blacks were boiling with anger in

every direction. I saw this for myself. And this is how the days and weeks were spent.

We were in Dakar for four months. We went swimming everyday, and sunbathed. But one time it so happened that we swam far from the shore. All of a sudden we heard a whistle or warning siren go off and we didn't know what for. Then we saw the ocean raging out at sea, and a swarm of sharks swam towards us. We were certainly in a hurry to swim back to shore. But we would never have made it to shore if the guards hadn't fired the cannon at the shark swarm. Two of them died, and the rest turned back to sea. But again we heard someone mention our names, and hint that we were nothing but trouble, and that we don't even read the signs. How are you supposed to read, if you don't know a thing about the French language? But soon we learned through our many experiences to be cautious about everything.

On Anja we had a few incidents that are worth mentioning.

Once Niemi had a bit too much wine to drink and started making advances to Viren's wife. But she rejected him, so he went on the dock and started throwing rocks on the ship's deck. He tried to aim at the people too. A black policeman saw this and phoned for help. Six policemen came and a 'mustamija', but Niemi ran into his own cabin, pulling out a knife. Then the police left, calling another four and they call came with machine guns. The police chief had given instructions to shoot if he (came) out. Then I got worried thinking that we really don't need this, a murder on the ship, so I got the doors open and socked Niemi on the chin, and in the diaphragm, and the knife flew under the bed. I gave a third blow, so good that the boy silenced, and I picked him up and (took) him to the police car. They handcuffed him so he wouldn't get away. Once again we had peace and quiet.

It's good that I had been in sergeant training and took boxing lessons from Mononen who was the master



of his craft. But the black policeman had told the police chief how I had gone in with bare hands towards a knife and wasn't afraid of death. It seemed everyone knew me from then on. They honored me when they saw me, I don't know if they had a dread of knives.

I'll also tell you of a certain black policeman who was on guard near Anja. He was there only in the daytime. He was a Christian, but I don't know what denomination he was. He took his shoes off his feet and gun and hat, and put them in a pile on the dock. He knelt down in a pile of sand. Maybe that's why he didn't hear or see anything. He laid his head on the white sand and lifted his face towards heaven. This lasted about half an hour. Once when he did this, I went and took his gun belt and gun out of its case and looked at it, but he wasn't at all aware of it. He did this every time he was on guard duty, but I wasn't curious any more after this.

My wife Elma was angry with me, because I was always too curious. She pointed out that the policeman had been a good friend, and had been to Finland too. He spoke French, English and German. He told us, "Don't stay here, because Africa will have bloody times.". He didn't want us to suffer anymore, since we (were) good people, and had suffered a lot, according to him. And Africa certainly has raged since, so he spoke the truth.

Then a ship came that took passengers to Venezuela, so I paid (for) four adults and half for Pentti. Altogether 50,000 'Rankia', and (I) reserved all the good tobacco, stored meat and wieners and candies, because I didn't trust the ship's food. I reserved our own so we wouldn't go hungry. I felt that the food would not agree with us, seeing it was a Spanish ship. It certainly was not a luxury ship, with a refugee base and a simple sail. It wasn't really a small ship, (but) I trusted its sailing. There were 70 people on it.

Then came time to leave Dakar and say goodbye to the police chief and to all the friends. There were quite a few of them. It was a nice morning, and for us it was on to the moving ship, that had instructions to bring us to Venezuela. We left about 3 o'clock in the afternoon.

The journey that would take us 48 days had begun. It felt like we would never see land again. A black passenger got on at Dakar, that no one was aware of until we were a few miles from shore. The black boy climbed over the edge and didn't go back, so we had a black passenger in our midst, who they unfortunately terrified the whole way. First they wrapped themselves in a white sheet and put coal on their faces.



Matti, Elma and Pentti Hopia, Dakar Africa, 1949.

He came out of his room at night and he almost went crazy. He was in bed for two days and didn't eat a thing. I guess they have superstitious beliefs that the ghosts of the dead will haunt you if you do something you shouldn't, as he had done, by coming on the ship without permission.

It was time once again to watch the sea life. The sharks were seen in the daytime and at night, (they) circled the ship for hours. Mostly at night though. At night the water of the Atlantic was like 'vasvori', when the lights of the ship gleamed over the water. The ship's bow cut into the waves, and it looked like the sea was lighted up. Then there were flying fish that flew onto the deck. They only fly about a hundred metres and then land in the water.

We also fished twice. The ship stayed in one spot for two days, when some old wires shook from their places. I thought the whole thing would fall apart. That's when we were able to fish in the daytime. The biggest fish was 40 kg, and (was) probably the sand

shark type, which we eventually ate when the ship's food supplies dwindled.

They didn't believe that it would take so long to cross the Atlantic. When we left, they had said 30 days. It took us 48. During this time it was calm and peaceful sailing. One night a storm broke the main bar, split it in half. It made a loud bang when we were sleeping in the cabin, I thought we had had a collision. But they had a spare one with them and it didn't take long to replace it, and so we continued on.

I'll tell you a bit about the translator who came along with us. He never accepted pay for his services, so I paid for his trip. He was always with us and translated wherever needed. Even in Venezuela he was with me when we were put in quarantine and needed our shots and x-rays.

It was a beautiful autumn morning when the day came that we began to make out the islands of the Caribbean. Everyone screamed in delight, that the land was finally in sight. It was a big moment for all, and we were eager to see the new land. We were allowed to anchor down for a week in the harbor, before we were able to get to land. All the places were filled, but a week later a bus came to get us, and took us about 50 kilometers to the capital city of Caracas. There we had to go for medical checkups and get our vaccinations and all of that stuff. We also got a type of visa that had to be renewed every six months. They just stamped it, and that was all. But there were long line-ups, that kept some waiting until the next day. If you worked for the government, you were given first place in line, and I was working for two years at the government work site. I just showed my card to the police and got in the front of the line right away, even though they paid you anyway if you had to run your affairs during work hours.

When we were released from quarantine, I got a room from a hotel, and left the free lodging quarters where we had been allowed to stay until work was found. But we didn't want to stay there any more. Then we had to find a house, and I put an advertisement in the paper, stating that my wife would clean and do housework in place of rent. I was at the press office at the till, (putting) the ad in, and at (that time) I forgot my wallet at the till. I didn't realize this until I had returned to the hotel. My wallet had all my papers in it, and my possessions, including about 2 thousand dollars. I (didn't) know where I had lost it and I had no job, no home and Elma had only 2 dollars.

It seemed hopeless now to do anything, but my wife Elma was full of life's faith and hope and comforted me that she would take a job. She was sure that we would pull out of this yet, but I wasn't able to get any sleep for many nights. The next day we got a phone call at the hotel, and someone asked for Mrs. Hopia in clear Finnish language. It was unbelievable but true. I had put in the ad that it was a 'Finnish family' that needed a house, and that my wife would clean. That's why Mrs. Haiti's eyes noticed that particular ad, and phoned to talk in Finnish. So we moved that very day. A car came to get us, and we found a pretty two-room house, where we stayed for two years.

I can be grateful to Mr. and Mrs. Haiti, that they were able to put us up, and I was able to withstand the troubles of the time, and the accusations towards me when I forgot everything that was left.

Then we got to the year 1949.

I want to thank my dear wife Elma most of all, for her great love and faithfulness to God and me. She believed, she trusted, she hoped and God helped us in our difficulties.

We found a place to live and I got a job immediately when we moved. The address, 'Sakariitto Kinta Lyytia, Caracas, Venezuela, was with us all the time until we moved onto a new land, that was Canada.

The work ended in Venezuela, and the Italians cut the wages down to almost nothing. A laborer in '49, got 15 'polives' a day. In '51, 6 polives a day. That means it was 9 polives less. This was despite the fact that the standard of living had risen considerably, even over there. About a thousand men came every month and a ship traveled this distance on a regular basis. We certainly were lucky, that life one day seemed totally hopeless, and went so well the next. We had found a home, and work and were quite happy.

Then one day we got a letter from a total stranger, who asked us to come visit in another section of the city. We went, even though we had no idea what it was all about. He was a Hungarian businessman whose name I can't remember, but he took us in, as if we were the best of friends. He asked us to sit down in his beautiful livingroom, and he asked me how to spell my name, and to write it down for him. He asked me if I had lost anything, so I told him I had lost everything. I told him that I had lost my wallet and everything that was in it. That had been the last of my possessions, and (that) I didn't have anything left. He told me then, that it was in

his safe, but (that) he couldn't open it until his treasurer came. He asked us to wait for a while, and offered us the best of everything that a person could hope for. We had enjoyed the contents of the table set before us, when another man came in and opened the safe, and brought me the long hoped for wallet. It had everything in it, including the 52 pints and 300 dollars and the cheque.

It had my Finnish official driver's license, my army badge and Venezuela's passport with picture and signature in my own handwriting. He was certain that I was the right person. When I held it in my hands, we all started crying. It was in joy of course, both the finder and all of us who were there. It was the happiest moment in my life that I can remember. I offered him a finder's reward, but he didn't want anything. On the contrary, he gave me two cartons of cigarettes, bananas, and a lot of other good stuff, a whole box full. He said we were brother countries and he was glad that he had come to the till after me that day. He had seen my name and address in the paper so he had written to invite us over to see him. We will never forget that person. He came to (take us to) his house, several times, so he could give us something good.

And so life continued on it's own trail. It was a hot land, but Caracas was 1200 metres above sea level so it suited us much better than the lowlands, like La Guaira, Maracay and the others, where one sweated continuously, and the water was so hot you could take

a shower only when it cooled down a bit in the evening. It was strange too, that darkness fell suddenly at 7 or 8 o'clock, and there were no night lights. Of course everything was different there anyways. The people didn't care much for work or anything else.

There were carpenters at work with five helpers, but I had to carry the wood myself anyway, to where it was needed. As soon as they got their names in the book the boys went to sleep. The boss once asked me why I carried the wood myself, and asked if I had any helpers. I told him I had five, but I didn't know where they were. He offered me more, but I didn't want them. I'm sure there was plenty of room for them in the bush to sleep though.

The work was run in the American fashion, that the contractor got a certain percentage of the profit, and the government with a lot of oil, backed them up, so it really didn't matter much if they worked or not. But the workers from Europe did all the more and there were many Finns who did the work well. There were all kinds of trades among us, all the way from masons to the soldiers and to the officers. I won't mention all of them, but the dentists and opticians were all represented as well as the women.

At that time, there were about 300 Finnish people, in 1972, probably only 10 left. The reason for leaving was probably the same for all of us. It was an uncertain security. During the two years there was one bloody



Pentti Hopia's School in Caracas, Venezuela, 1950.

coupe. The president lost his life, and there were two assassination attempts.

One in which a Finn was recommended, for protecting an airport and empty barracks by himself, because the army had fled. There was only one entrance to the place, which stored a lot of ammunition and artillery supplies. He held up a good fight so the rebellion didn't get ahead until the armed forces came to help. Subsequently this government won this time and Vaisanen got thanks from the President himself, as well as a fully paid holiday. He was given free tickets to and from Finland, and also (for) his mother, who he brought back with him to Venezuela.

The third rebellion, or revolution succeeded. The President was murdered and his testicles torn out while he was alive, and then he was shot. I heard the shots that ended the life of this noble and wise man in such a cruel way. They were to have supposedly been his best friends. He had been the wisest man and the others, were no doubt, provoked by jealousy, and cleared this man out of the way. These kinds of incidents obviously did not encourage us to stay in this land.

Then I went to Canada first, and the others to America and some to Finland. So our group shriveled up. We decided to go by ship, and got places on one by the name of Vereite, an Italian company ship. But we had a lot of adversities, when the forces of nature did their destruction. Great rains built up water in the mountains causing a giant landslide from Caracas to La Guaira. It cut off roads and communication for a month, and the only way out was to travel this distance by airplane. That was about 50 km.

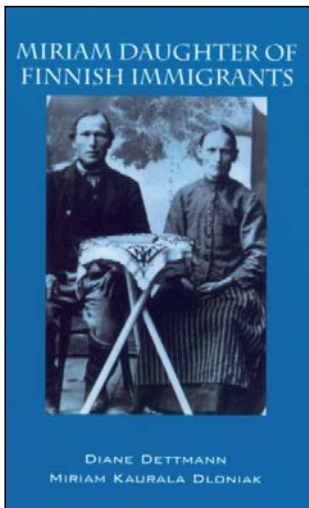
La Guaira's harbor couldn't be used at all for a long time, because the landslide took the houses and hundreds of cars that were parked, or happened to be there at the time. No one knows how many hundreds of people it took with it. It was a great disaster for this land, (and) I have no idea how much it lost. So we had to go a distance of 250km to another harbor.

We left Caracas in a rental car, but the ships had been late all week. I almost missed the ship, because in less than two hours, one paper would have expired. I wouldn't have been able to then leave the country. It was granted (for) an eight day period and reapplication would have to be done in Caracas, and also a payment of 20 polvies tax. But the ship came in good time and we left Venezuela.

20.3.51 To all my good friends and friends of the same fate. I miss Eino Jaakkola the most. It's because we were together for a few years and he gave me a ride all the time, so I didn't have to ride the bus. Sometimes that would take 2 hours, when he drove it in 20 minutes. Not to mention the two transfers on the bus and (the) half hours wait in between. Jaakkola's moved to America too and are there now and a many good friends are there. I would have a lot to tell of happenings in Venezuela, but I'll leave it for now.

We started the trip to Canada, which was also a good vacation. We passed a lot of little countries like Cuba, Panama, Columbia and all the little countries in between. In Mexico it was Acapulco and three American harbors. There was good food on the ship and first class service. The time was long, but not boring. We arrived in Vancouver 1.5.1951.

*Pentti & Rose Hopia*



**Diane Dettmann and Miriam Kaurala Dloniak, *Miriam Daughter of Finnish Immigrants*. Outskirts Press, Inc. Denver, Colorado 2008, 103 s. ISBN 9781432722944.**

Amerikansuomalaista taustaa olevat ovat kirjoittaneet vuosikymmenten kuluessa suuren joukon kaunokirjallisuutta, historioikeita ja muita tekstejä. Myös omaelämäkertojen kirjoittajia on melko paljon, jotkut ovat tehneet melko mittavia muistelmateoksia ja omaelämäkertoja. Näistä läheskään kaikki eivät ole saaneet kirjan muotoa ja tulleet painetuksi, vaan ovat käsikirjoituksina joko kirjoituspöydän laatikoissa tai joissa arkistoissa tai muissa kokoelmissa. Miriam Kauralan omaelämäkerta on saatu painoasuun hänen sisarentyttävänsä Diane Dettmannin avustuksella. Kuten tämä kirjoittaa esipuheessaan, tekstistä käytiin lukuisia keskusteluja ja ”We have shared laughter, tears, and some frustrations, yet the process has brought us closer together”.

Miriam Kauralan muistelmat kuvaavat hänen ja hänen perheensä elämää pohjois-Minnesotassa Babbitt –nimisellä paikkakunnalla lähinnä lapsuusvuosien ajoilta. Babbitt oli osa laajaa kaivosaluetta, jonne sijoittui 1900-luvun alkupuolella tuhansia Euroopasta tulleita siirtolaisia, joukossa paljon suomalaisia. Perheen isä oli Paavo Kaurala (1888–1972), äiti Hilja Lukkarila (1888–1965), Paavo Savosta, Hilja Pohjois-Pohjanmaalta. He avioituivat vuonna 1913 ja perheeseen syntyi seitsemän lasta, joista yksi oli Miriam, perheen kolmas lapsi vuonna 1919.

Miriamin muistelmissa käsitellään kaikkien perheenjäsenten vaiheita, isä Paavo ja äiti Hilja saavat

siinä merkittävän aseman. Heidän kauttaan suomalaista kulttuuria siirtyi perheen lapsille, mielenkiintoista kirjassa onkin melko yksityiskohtainen kuvaus siitä miten perinnettä siirrettiin eteenpäin. Samalla se kertoo melko tavallisen tarinan siitä, miten eräiden suomalaissiirtolaisten toive toteutui ja he saivat maata viljeltäväkseen. Sitä, että pohjois-Minnesota ei ollut viljelijän unelmamaata maaperältään, vaan oli kauraa, paikoin suoperäistä, osin kivikkoista maata, ei paljon käsitellä, sen sijaan talven kylmyys ja runsaslumisuus selviää. Mutta maaperän laatu ei liene ollutkaan keskeistä, vaan se että omaa maata yleensä saatiin viljeltäväksi.

Muistelmat on kirjoitettu ilmeisesti päiväkirjamuistiinpanojen pohjalta, koska ne sisältävät niin yksityiskohtaista tietoa perheen elämästä ja elinoloista. Isä Paavo työskenteli aluksi mm. kaivostyössä, mutta sitten hankittiin maatila Babbittista, jonne suurin osa muistelmien kuvauksista sijoittui. tekstistä näkyy tarkkasilmäisyys, josta osoituksena esimerkiksi talonpidon erityispiirteet, leipomiset ja ruuanlaitot, kotieläinten nimet, koulumuistot ja monet muut. Sauna oli perheelle tärkeä.

Suuri lamakausi vaikutti merkittävästi 1930-luvun alkuvuosina Minnesotan maaseudullakin. Miriam Kaurala kuvaa miten vaikeat olivat olosuhteet, mutta samalla ehkä maanviljelijäperheen omavaraistalous toi helpotusta. Koulumuistot jäivät kasvavalle lapselle tarkkaan mieleen, josta kertovat koululaisten keskinäisten puheiden ja opettajasuhteiden tarkastelut.

Miriam Kauralan muistelmat ovat helppolukuiset ja hyvin kirjoitetut. Sujuvuuteen lienee Diane Dettmannilla ollut oma tärkeä osuutensa. Kirja ansaitsee hyvin paikkansa amerikansuomalaisen muistelmakirjallisuuden joukossa. Se palvelee siirtolaiskulttuurista kiinnostuneita tutkijoita ja antaa havainnollisen kuvan siitä, millaisissa oloissa siirtolaisperheet asuivat Minnesotan maaseudulla. Samalla siitä saa pienen käsityksen siitä, miten amerikkalaistuminen tapahtui käytännön elämässä niin vanhempien kuin lasten kohdalla.

*Auvo Kostainen*



Päätoiminen tuntiopettaja Sari Vanhanen (vas.) Turun ammattikorkeakoulusta, lehtori Pekka Vanhanen Jyväskylän ammattikorkeakoulusta sekä päätoiminen tuntiopettaja Marja-Sisko Oksanen ja lehtori Mirja Kinnunen molemmat Tampereen ammattikorkeakoulusta vierailivat Siirtolaisuusinstituutissa 10.9.2009. Tutkimusjohtaja Elli Heikkilä esitteli heille instituutin toimintaa.



Varsinais-Suomen maahanmuuttoasiain toimikunta piti kokouksen puheenjohtajansa, osastopäällikkö Tuula Kuntsin (kuvassa vas. kolmas eturivissä), Varsinais-Suomen TE-keskus, johdolla Siirtolaisuusinstituutissa 17.9.2009. Tutkimusjohtaja Elli Heikkilä (toinen oik.), myös toimikunnan jäsen, kertoi Siirtolaisuusinstituutin toiminnasta.



Projektikoordinaattori ja diakoni Maria Onuigbo (kuvassa vas.), The Finnish Church of London, vieraili Siirtolaisuusinstituutissa 21.9.2009. Hän keskusteli tutkimusjohtaja Elli Heikkilä kanssa tutkimuksellisesta yhteistyömahdollisuudesta.



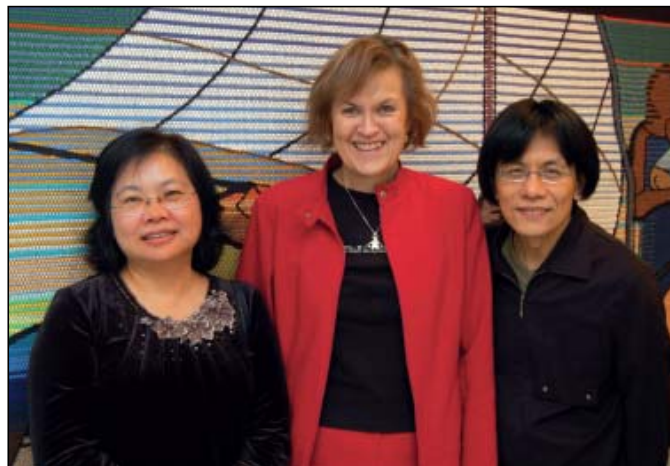
Aninkaisten Rotaryklubi vieraili Siirtolaisuusinstituutissa presidenttinsä Juhani Soinin (kuvassa toinen vas.) ja aikaisemman presidentin Tarmo Hahdon (ensimmäinen oik.) johdolla 25.9.2009. Tutkimusjohtaja Elli Heikkilä (kolmas vas.) esitteli instituutin toimintaa.



Dr. Laura Simich, Social Equality and Health Research Centre for Addiction and Mental Health, Toronto, piti vierailuluennon "Using community resources for refugee mental health" Siirtolaisuusinstituutissa 23.9.2009. Luento järjestettiin yhteistyössä Helsingin yliopiston, Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy VASSO Ab:n sekä Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän kanssa.



Ruotsinsuomalaiset tänään ja kautta aikojen -workshop pidettiin Siirtolaisuusinstituutissa 28.9.2009. Workshopin esitelmöijä olivat muun muassa johtaja Erkki Vuonokari (kuvassa edessä oik.), Ruotsinsuomalaisten arkisto, pääsihteeri Marku Lyyra (edessä vas.), Ruotsinsuomalaisten nuorten liitto, professori Jarmo Lainio (takana oik.), Mälardalenin korkeakoulu, dosentti Eero Sappinen ja dosentti Elli Heikkilä, Siirtolaisuusinstituutti, sekä kasvatustieteen lehtori Marja-Terttu Tryggvason, Mälardalenin korkeakoulu.



Professor Shu-Man Pan (kuvassa vas.), National Taiwan Normal University, ja Assistant Professor Jung-Tsung Yang (kuvassa oik.), National Taipei University, vierailivat Taiwanista Siirtolaisuusinstituutissa 5.10.2009. Tutkimusjohtaja Elli Heikkilä esitteli heille Siirtolaisuusinstituutin toimintaa ja erityisesti tutkimustoimintaa.



USA:n Suurlähettiläs ja rouva Bruce Oreck vierailivat Siirtolaisuusinstituutissa 16.10.2009 Olavi Koivukan kutsusta.



Suomalaiset Seniorit Maailmalla -työryhmä piti kokouksen Siirtolaisuusinstituutissa 12.10.2009 puheenjohtajansa, henkilöstöjohtaja Heikki Rantasen, Suomen merimieskirkko, johdolla (kuvassa toinen vas.). Muita työryhmän jäseniä ovat ulkosuomalaistyön sihteeri Ilkka Mäkelä (oik.), Kirkon ulkoasiain osasto, seniorineuvoja Helena Balash, Suomi-Seura, ja tutkimusjohtaja Elli Heikkilä.



## Uusi julkaisu

Toim. Krister Björklund

# Työtä Sydämellä

Elokuun 1. päivänä 1974 Siirtolaisuusinstituutti aloitti toimintansa Turun yliopiston yleisen historian kirjaston nurkkauksessa, vanhassa kasarmirakennuksessa lastulevyistä rakennetussa kahdessa pienessä huoneessa. 35 vuotta myöhemmin Instituutin toimitilana on kaunis uusrenessanssitalo Eerikinkadulla kaupungin keskustassa. Professori Olavi Koivukangas on menestyksekkäästi johtanut Siirtolaisuusinstituuttia koko tämän ajan. Johtamistehtävänsä ohella hän on kolunnut laajan tutkimuskentän, joka ulottuu lähisiirtolaisuudesta kaukosiirtolaisuuteen ja historiallisista muuttoliikkeistä nykysiirtolaisuuteen. Hän on ollut kiinnostunut suomalaisista Tukholmas- ta Tasmaniaan, mutta myös maahanmuutto ja maassamuutto on saanut hänen huomionsa.

Tähän kirjaan, joka ilmestyy Olavi Koivukankaan siirtyessä eläkkeelle 1.1.2010, on kerätty edustava osa hänen laajasta tuotannostaan, ei pelkästään tieteen puolelta, vaan aiheiden kirjo ulottuu yhteiskunnallisista kannanotoista urheiluun. Kirja antaa uudenlaisen kuvan suomalaisen yhteiskunnan kehityksestä muuttoliikkeiden virrassa aina keskiajalta meidän päiviimme saakka mielenkiintoiselta näköalapaikalta.

## TYÖTÄ SYDÄMELLÄ

**Olavi Koivukangas**  
**Siirtolaisuusinstituutin johtaja**  
**1974 – 2009**



Kirjan myyntitulot menevät  
Olavi Koivukankaan stipendirahastoon.

### Tilaukset:

Siirtolaisuusinstituutti  
Eerikinkatu 34, 20100 Turku  
Puh. 02-2840440  
<http://www.migrationinstitute.fi>  
email: shaalto@utu.fi  
Hinta: 20 €